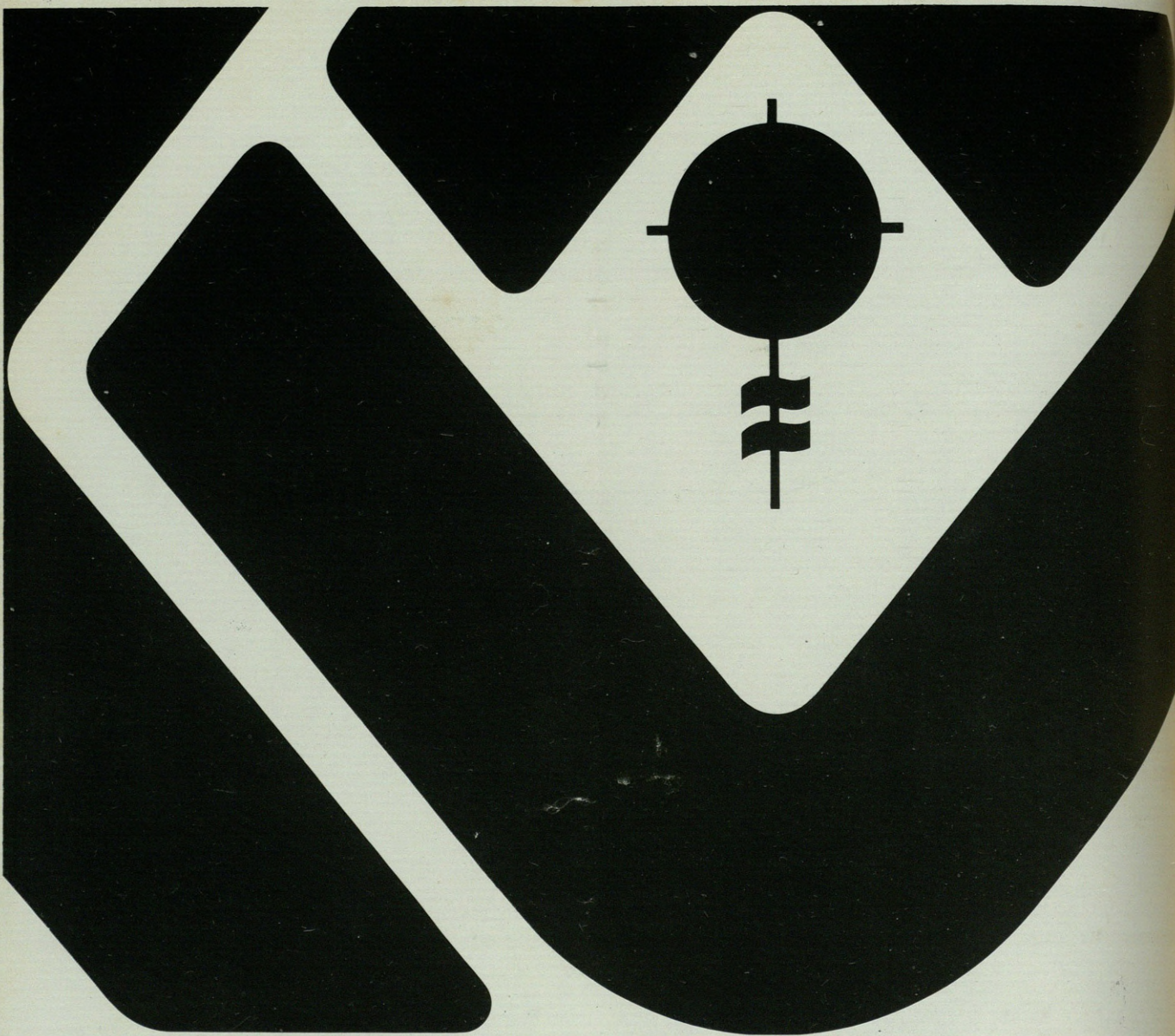

zeruko **ARGIA**

1979-Maiatza-20-XLII garren urtea 830 zenbakia 60 peza

FOOTING

Has zaitez gutaz beste era batera pentsatzen

Gurekin harremanak dituztenei gauzak ikusteko era berri bat, erlazioatzeko beste estilo bat eta zerbitzu sorta osoagoa eskaini nahi diegu. Gure postura, biharrak gaurtik eskatzen dizkigun baldintzetara egokitu nahi dugu. Izan ere, inoiz baino hobeak izan nahi dugu. Guztiontzako etorkizun hobe eraiki nahi dugu eta badakigu gaurtik hasi behar dela. Biharra hemen baitago iadanik.

**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

Biharra hemen dago iadanik

editoriala

Gaingan dagoenari ez zaio azpikoa zapaltzen ari denik iruditzen. «Euskal Herriak ez du zapaldua sentitzeko arrazoirik» aitortu baitu Ibañez Freire, indar harmatuen ministroak.

Aginte politikoa eta ekonomikoa indarrez kendu eta bere hizkuntzan mintzatzea galerazi zitzaion herri honek ez du zapaldua sentitzeko eskubiderik. Ikastolen jaiotzak marruma egin erazi zion ministroak esan du.

Euskal Herriari bere aginte politikoa, ekonomikoa eta kulturala itzultzeko borrokan eta lanean ari diren abertzaleen kontrako faszisten manifestaldia onartzea ez da harritzekoa, beraz. Ezta, herri arazoaz gehiegi jakiteke aukerarik eta modurik ez duten Estatuko nekazari eta langileak euskaldunon kontra jarri eta saiatzeari ere, gure eskubideak beroien kontrako pribilegioak direla, ezker-eskuin, komunikabideetatik zabalduz.

Etengabeko zapalkuntza jasaten ari da Euskal Herria. Ekintza bortitz eta eraso basaz bakarrik ez da egiten zapalkuntza. Legezko eskubideak eta eskabideak ukatzeko asmatzen diren lege-maratila eta tranpak ere zapalkuntza dira. Hala ere ekaitzetan eta astinaldietan nabarmentzen da ongien.

Erasoaldi eta ekaitz haserre horietako bat gaineratu zaigu berriro aldi honetan. Egun asko ez dela Joxe Ramon Ansa, andoaingarra agertu zen tiroz hila, Urrietako partean, eta azkenik Xabier La-

rrañaga, «Peru», azkoitiarra gertatu da gorputz Hendaian, bala batez, hiltzaileak nortzuk izan diren jakiteko poliziaren laguntza izateko esperantza haundirik gabe.

Euskal abertzaleen kontra sarraski haundiak egin dira Ipar Euskadin. Hala ere Donibane Lehitzunen, automobil batzuren gorpilak zulaturik azaldu direlako, polizia gehiago eskatua dio Parisko gobernuari, euskal departamentu bat sortzearen aurka dagoen Pabeko prefektuak.

Une honetan, hor dago, bi gobernuen adiskidetasunaren lekuko, Apaolaza eta Goikoetxearen hausia. Soriako ostatura ekarri nahi ditu Suarezen gobernuak, atzerriko hotzak bidean kenduta. Zurutza, Aldalur, Agirre eta abarren kontrako hauzi luzeak gaingan ditugu berriro.

Egin dituzten obra onengatik Soriara eramango dituzte, hori baita Ibañez ministro euskaldunak dioenez, espetxerik onena.

Euskaldunok ohiturik gaude honelako erasoetara. Honelako astinaldiek esnatzen gaituzte, gure lozorrotik. Baina batzutan isil antzera, bestetan maltzur eta gehiegitan bortitz zapaltzen gaituzte, etengabe.

Erasoaldiari gogor erantzuteko garaia iritsi zaigu. Erasoa ez baita hala eta holakoren aurka, denon kontra baizik.

zeruko
ARGIA

Lehendakari: Kaietano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Erredakzioa: Joxe Luis Alustiza, Lurdes Auzmendi eta Gorka Reizabel. Bilbon: Gorka Abad eta Karlos Donoso. Iruinean: Txema Larrea. Iparraldean: Mikel Irizarren, "Xingberri" eta Astema.

Idazleak: Mikel Atxaga, Estepen Aldamiz-Etxebarria, Joxe Alkiza, Jokin Arostegi, I. Bujanda, Pello Lizarralde, Jon Urrujolegi, Jorja Cirera, Itigo Larmar, M. Auzmendi, Manu Aranburu, F. Ostolaza "Uztargile", J. M. Bujanda, Muxikina Taldea, J. J. Uria, Joxemari Velez de Mendizabal, Joseba Sarrionandia, Julien Kalzada, Andoni Sarriegi "Murumendi", Xalbardin eta Kaietano Ezeiza.

Marrakiz eta diseinuak: Antton Olariaga, Larrarte, Tororo, Karlos Valverde, Mikel Plazaola, Ramon Agirre eta M. Artola.

Argazkilariek: Arturo Delgado, Loubet, Philippe Etcheberry, Luis Otaegi, Luis Mitxelena, Txema Ormazabal, Koldo Aretxaga eta Tomas Arozena.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Fotolitokak: Ernio, S.L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko K. Donostia, Okendo 22, Telf.: 42-77-86.

Moldiztegia eta idazkola:

EL DIARIO VASCO. Ibaeta - Donostia.

ALVAREZ IRAOLA. Ibaeta - Donostia.

EGIA, FOTOKONPOSIZIOA. Egia - Donostia.

D. L.: 80-1963.

HARPIDA SARIA:

Barruan	1.900 ptz.
Korreo Batsuneko herrietan	2.100 ptz.
Atzerrietako beste herrietan	2.400 ptz.
Airez	3.800 ptz.
Salmenta (ale bakoitza)	60 ptz.

irakurleak mintzo

BASERRI ESKE

Duela bi urtetatik zuen atekaria erosten dut. Oraindik nere euskara oso txarra da eta oso gutxi praktikoa iruditzen zait. Argi dago, euskara ikasten ari naiz, baina nere herrian ez du inork erabiltzen eta gañera gutxi dakite. Barakaldon bizi naiz, zoritxarrez emen euskara ez da itz egiten. Euskaldunberri izan alegia; horri berdin bilatzen dut, jo ta ke. Baina arazo bat dogu, neurri onek lortzeko. Baserri batera joan behar dogu guk, behintzat Barakaldon bizi geranok. Gure euskara itz egiteko lotsarik dugu oso txarra delako, ta bereala euskaldun betidanik erderaz itz egin behar dogu. Orregatik, gaur egun langabezian nagoenez, baserri billa nabil, euskara ikasteko eta entzuteko. Azkenik, ezkatuko nizueke erakunde

bat badago gai honezaz dabilena, bere zuzenbidea bidal zadaezue.

Agur eta beste bat arte,

FEDE

Nere zuzenbidea: Federiko Martínez. Beurko, 28-3 eskubia. Barakaldo (Bizkaia).

Oharra. Honelako eskabideak sarritan iristen zaizkigu alde batetik eta bestetik eta zoritxarrez, hain ugaria den baserri oskea zuzentzeko eta betetzeko ez dago erakundarik. Horregatik, dei bat egiten dugu eskabide hau bete dezakeenak erantzun dezan. Kasu honetan Federiko Martínezi zuzenean idatziz ala guri adieraziz.

ZERUKO ARGIAK

ARRANO BELTZAZ ZER?

Kalxo «zerukoargiatarrak»: Duela egun batzuk, Baigorri ospatu zen «Nafarroaren Egunean» Nafarroaren ezaugarri lez «arrano beltza» erabiltzen. Neu nafar baten seme naizelako eta nire abizenaren armarrak arrano bat daukalako, aux e itauntzen deusuet: zer adierazi gura dau arrano orrek eta noiztik izan da artua?

JOSE OSSES

Bilbo

ZERUKO ARGIAREN OHARRA. Ondoko informazioa Patxi Zabaletari esker eman ahal diezaizukegu. Berak esan digunez, ez da historia dorea, baina dudarik ez arra-

no beltzaren historia bada kiela.

Arrano beltza Euskal Herri guztia batuta zegoen garaiko ikurra da. Horregatik hartu da gaur egun ere sinbolotzat.

Nafarroako erregetzaren ikurra zen eta ez dago garbi noiz hasi ziren erabiltzen. Sancho VII Bizkorraren garaian, Navas de Tolosako garaian alegia —1212— erabiltzen zen iadanik, eta baita aurretik eta geroago ere. Nafarroako erreinua 778ko Orreagako borrokaren ondoren osatu bazen, hortik aurrera sortuko zen noski.

Geroztik sartu zen kateen ikurra. Kondairak dioenez, Navas de Tolosakoak dira kate hoiek, baina garbi dago geroago hasi zirela erabiltzen —XV mendean azaltzen dira iadanik—.

besteena

KEINUren 2. zenbakian azaldutako «Mujer y Sexualidad» lanetik: "Zanpatzaileen ideologiak gure erlazio guztiak markatzen ditu eta erlazio sexualak ez dira kanpoan gelditzen. Gure gorputzaren ez ezagutzea da gure sexualitatearen oinarria. Horregatik, sarketa eta orgasmoa dira bere helburu bakarrak. Hau gerta dedin bai gizonak eta bai emakumeak paper berejzi batzuk betetzen dituzte nahiz konszienteki nahiz oharkabe. Gizona aktiboki, jabetuna; emakumea berriz geldiki, arraren menpean. Hau izango litzateke azken finean sexualitatea bizitzeko era emakume bezala." Aldizkari osoa zeharo interesgarria iruditu zaigu.

CAMBIO 16en 388. Zenbakiko «El abrazo de Guernica» editorialetik: "La oleada de paz, aunque soterrada aún, parece incontenible y todo permite esperar acontecimientos trascendentes en el plazo de escasas semanas. Aquí hay dos paces que firmar con los vascos —la de

1937 y la de 1837—, y hay que firmarlas por su orden y una a una. Primero debe firmarse la paz que ponga término a la última guerra civil, es decir, el Estatuto de 1936 debe ser puesto en vigor rápidamente y el gobierno vasco en el exilio debe volver a España con Leizaola al frente. Así, simbólicamente, el nuevo estado abrazará en el lendakari Leizaola a la legitimidad perdida. Y con Leizaola aquí, con la paz en marcha, colocados ya los vascos y el Estado central al otro lado de la sima abierta por la guerra civil última, debe negociarse «con imaginación y coraje» como diría el presidente nacionalista Garaicoechea, la segunda paz, la de 1837. Es decir, el acuerdo definitivo que permita a los vascos conservar su personalidad inédita de pueblo en el seno de España e influir también para que todos seamos un poco más vascos, es decir, un poco más españoles. (...) Firmada la paz de 1937, la moderación vasca va a es-

tar en condiciones únicas para convencer a su pueblo de que es posible y es magnífico ser vasco, ser español y ser libre a la vez." Beti kontseiluak ematen. Zerbait eskaintzeko prest agertzen direnean ere, nondik eta nola johan behar dugun garbiki adieraziko digute, ez kezka!

EL PAPUSen 260. zenbakian argitaratutako «Trágica Victoria» artikulotik: "Por lo que parece, el Frente Polisario, los saharauis, van a conseguir la victoria definitiva a las fuerzas invasoras mauritanas. Estos están estudiando planes de retirada para devolver, de una forma que al menos salve las apariencias, el Sáhara ex-español a sus legítimos propietarios. Detrás habrá quedado un reguero de muertos, de sangre y de violencia, motivados por la criminal dejadez y los intereses particulares de un Gobierno franquista, que prefirió vender el Sáhara antes que concederle la independencia. Detrás habrá quedado el llanto de un pueblo, que ahora recobra la sonrisa,

años después de cuando le correspondía."

LA CALLEren 59. zenbakian «Los chicos de la navaja» erreportajetik: "«HAY QUE ACUCHILLAR A LOS ROJOS», les habían dicho unos días antes. «Hay que quitarles de la calle». Unas decenas de fanáticos de quince años salieron a hacerlo. No había plan detallado de las acciones a realizar. Sólo había una consigna: en el momento más propicio, en el lugar más adecuado, había que acuchillar a los rojos. Uno cayó muerto. Otros cayeron heridos. (...) «Lo mató por mirarle con descaro». José Luis Martínez, de dieciséis años, militante de una organización llamada Frente de la Juventud, se había declarado culpable, según la nota policial, de haber dado muerte a otro joven, a Andrés García Fernández, de dieciocho años, comunista." Azpimarra gurea da. Lan osoan antzeko gazteen gain bota nahi da erru osoa. Sinplekeriak askotan oportunismoa adierazi nahi dutela deritzagu.

herriko plaza

Demokrazia itxurako egoera honetan askotxo gabilta galdurra goraturik, nork baino nork kukurrukua goragotik eta zintzur astunagoz egin. Guztiok dakigu bakoitza zer motatako lokaren azpian haziak izan garen, eta bakoitzak badakigu baita ere, zer nolako kaiolan edo sasi bazterrean heziak izateko aukera izan dugun. Zirkunstantzia hauek bizi osorako bidea markatzen ez badute ere, zer ikusi handia izanen du pertsona bakoitzaren konportamenduan. Iraganak oraina egiten du eta orainak geroa. Oraina honetan bakoitza bere oilo armada egiten ari gara, eskuindar oilar gaizto horrek pikokada batez seko utzi ez gaitzan. Guztiok EZKER izeneko oiletegia nahi dugu, nonbait hori dago modan. Lehengo egun batean P.N.V.ko batek kargu hartu zidan Euskadiko ezkerre beraiek zirela esanaz, guk, beraiek burgesak direla esan genuela edo, eta. Bakoitzari dagokion tokia edo izen zehatza bilatzea ez da gauza oso erraza; bainan, larri zaudeten Leitzako P.N.V.koen kontzientzia lasai dadin, esanen dizuet zuei dagokizuen IZANA ez dela Euskadiko Ezkerrarena. Baina, ez zaituet toki txarrean uzten ere; zuentzat IZEN hauxe pentsatu dut: Euskadiren Beharren Erdibidea E.B.E. Barkatuko didazue zuen izen kontuetan sartzea, baino nahasketa gehiago hazi ez dadin aportazio egokia dela uste dut eta gainera ez dizuet ezer kobratuko nere lanagatik, Herriaren onerako dela uste dut eta. Baina edozeinek daki eta pentsatuko du, KUKURRUKULARIETAZ ari naizenean ez naizela E.B.E.koetaz ari. Bada hori baino gehiago arduratzen nagoen zerbait Leitzan. Eta hau, herriko jende gehienak politika gaietaz duan utzieria eta idea nahasketa da. Jende gehiena EZKER ABERTZALEtaz identifikatzen da. Izen honen inguruan ANTI-TODO tendentzia naba-

bakoitzak

egin

bere

trena

LONTXO ASTIBIA

Leiza

ria sumatzen da eta anti-todo honen inguruan independente izenarekin, EDOZEIN!! Ezker Abertzalea dela esatera ausartzen da. Naiz ETArekin inguruan sortu dan KLASE kontzientziarekin zer ikusirik ez izan, eta behin baino gehiagotan ETArekin loturarik izan duten pertsonen etsai porrokatu izan. Inork ez du pentsatu behar egun batek bestera gizonen pentsakera aldatzen denik. Gizona gauza konkretua da eta bere bideak ere nahiko markatuak izaten direlakoan nago. Iranagari jarraituz; Leitzan bada jenderik «ABERTZALE» izena O.R.T.ren etsai izatetik hartu duena eta EZKER «izena» berriz P.N.V.ko afiliatua ez izatetik. Base hau noski, ez da jeneralizatu behar, hau dirijen-

tillo izan nahiean dabilen taldetxoarentzat da. Base hau nahiko erreala da eta nahiko peligrrosoa, batez ere «EZKER ABERTZALEARENTZAT», KLASERIK GABEKO Euskadi, Euskadi INDEPENDENTEA eta EUSKALDUNA egin nahi dugunontzat, eguneroko konpromisoa eta lanarekin BAKARRA egin daitekela uste dugunontzat. Inor ez da abertzalea O.R.T.ren etsai izateagatik, abertzalea Euskadi egiten eguneroko lanean, euskara ikasten edo irakasten, alfabetatzen, langileria antolatzen, Euskadiren naziotasuna zertan datzan ikasten eta irakasten, e.a. saiatzen dena da. Ezkerra izatea ez da P.N.V.ko afiliatua ez izatearekin irabazten, ezker izateak, zentzu sozialista batetan behintzat, gizaki guztion eskubide-oportunitate berdintasunaren alde, gizonak gizona esplotatzearen aurka e.a. argi eta garbi eduki eta zentzutsu helburu horien alde lan egitea eskatzen du. Gainerantz; Ezker Abertzale izatea, sozialista izatea, independentziaren alde EGOTEA, eta eztaikit zenbat puntos MINIMOS kukurrukatzea DEMAGOGIA merkea eta elektoralista egitea besterik ez da. Demagogia eta GEZURRAK sensazionalak dira gure herri zanpatu honetan. Bada gure herrira Iruiñea aldetik elezio garaian bakarrik azaltzen den irrintzilaririk. Inor baino erradikalago, inor baino ezkeriago, eta inorri EUSKADIKO EZKERRAK bezala (beraiek diotenez) BOST PUNTUtan kondizio «ikaragarriak» ez diotela jarri esatera dedikatzen direnak, hori egiteak iraultzazaletasunaren sagrarioko giltza emanen baliote bezala. Bestek zer egiten duen ala ez duen egiten burrukako ezpata egiteak ez du inor iraultzazaleago egiten. Bakoitzak egiten duenak baizik. Ez dezagun inor engaina bada. Begira dezagun bakoitza goazen trena bide estukoa dan ala bide gabea den.

zeruko **ARGIA**

EUSKALDUNON ALDIZKARIA

lehengo
oraingo
eta
betiko
astekari euskalduna

**HERRIAK HERRIARENTZAT
EGINA
EUSKAL TALDE GUZTIENTZAT
ZABALIK**

HARPIDETZA

Barruan	1.900 pta.
Korreo batsuneko herrietan	2.100 pta.
Atzerrietako beste herrietan	2.400 pta.
Airez	3.800 pta.
Salmenta (ale bakoitza)	60 pta.

Zeruko Argia
Okendo 22
DONOSTIA

**Jaun-andreok: astekari hau astero nahi nukeela
adierazi nahi dizuet orri honen bidez.**

Izena

Deitura

Helbidea

Herria

Probintzia

Adina

Ogibidea

C/C. Nom.

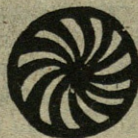
Zenbakia

JOSE ZINKUNEGIREN

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes

azkar s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak

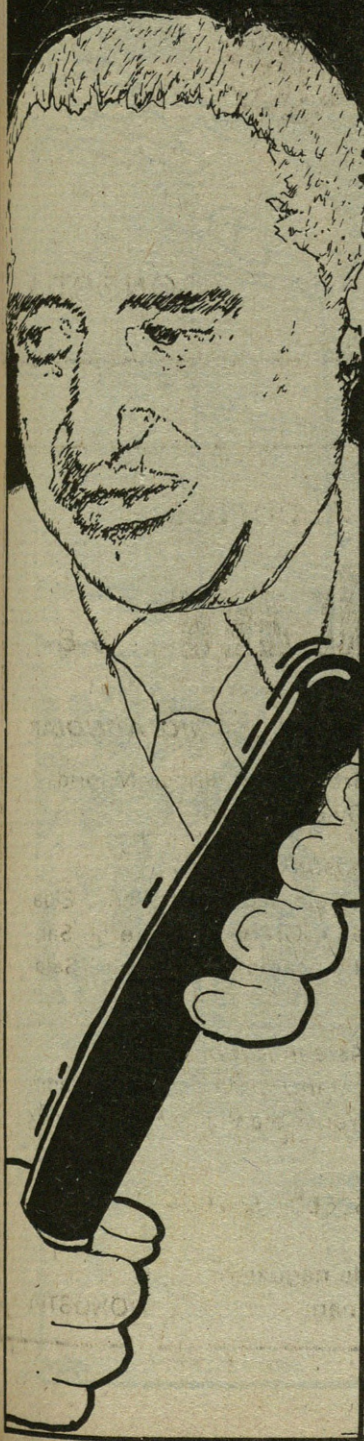
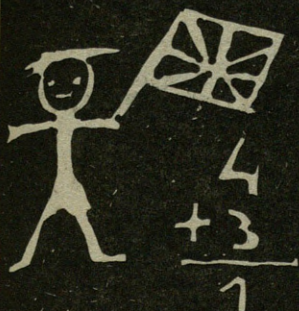
Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Hernanirako bide nagusian,
ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

IKASTEN
ASUNA D

mugaz barne

ikastolak politizatzean

UZTARGILE

Gai honi buruz ia mila hitz eta burutazio egin dira baina hala ere orrialde hauetan ikuitzea merezi duen gai bat dela iruditu zaigu.

Ibañez Freire-ren esanak ez ditugu berriro hemen jarriko. Beste hainbat aldizkaritan irakurri ahal izan ditugu, baita ere honutz etorri zenean egin zituen deklarazioak ere gogoan ditugu. Hemen eman zuten prentsaurrekoan esandakoaz ari natzaizue.

Euskalduntzat hartu zuen bere burua eta guretzat negargarria da Frankorekin boterean parte hartu zuen batek, euskal nortasunaren edozein ezagugarri suntsitzen saiatu zen batek bere burua euskalduntzat hartzea. Ezin dezakegu ikastolak nolaz jaio ziren ahanzi, ez eta ere lehen, garai batetan, euskaraz mintzatzeak «Hable en Cristiano» zuenean erantzunez zer giro zegoen; are gutxiago, ezin ditzakegu ahanzi Ibañez Freire bezalako Euskadiarrak Estatu guztia —Euskadi barnean dela noski— berdintzearen egin dituzten ahaleginak. Ezin dezakegu ahanzi, azkenik, inperioaren kulturarik aldentzen zen beste edozein kultur mota oinazpiratzen nolako ahaleginak egin dituzten.

Zapalkuntza horren ondorioz, ezarritako kultura mota horren ondorioz, herriak bereganatu ez duen kultura mota horren ondorioz eta herriak bere kultura aurrera atera nahi duelako sortu ziren ikastolak. Honela sortu ziren ikastoak, herriak sorturik, herriarentzat, euskaldunon izerdiz eraikirik, ofizial erakunde orotarik aparte, publiko izan nahi zutenak baina pribatuak izatera bortxatuak izan direnak eta elebarkarrekoak. Haurrarekiko erdaldunen kultur eraginari aurka egin nahi bazitzaion ez zegokeen beste erremediorik. Haur bat, hemen Euskal He-

rrian berez elebakarduna baldin bada, izatez elebiduna gertatzen zaigu. Kalean, etxean, prentsa, irrati, telebista,... erdarazko giro batetan mugitzen dira eta honek duen eragina ezin dugu ahanzi. Beraz, hau da gure benetako elebitasuna. Dekreto bidez ezarri diguten elebitasunak ez du oposizio haundirik izango baina hori ez da gure arazoa, hori estatu zapaltzaile baten arazoa da, irakaskuntzako zati bat «demokratizatu» nahi duen estatu baten arazoa. Dekreto honen bidez euskarak bere bilakaerarako behar dituen bitarteko batzu jarriko dira baina benetako elebitasun batetara iritsi nahi badugu elebakartasuna ezarri beharko dugu, euskararen erabilkera normalizatu, eguneroko bizian ezartzeko epeak jarrik. Bestela, hau dena ez balitz egingo, egia esan, euskara bigarren mailako hizkuntza bat izango litzateke, ezarri gabekoa, oso gutxi erabiliko litzatekeena, folklореko gauza bat balitz bezala eta euskaldunon hizkuntza izatetik utziko lukeena gaineraz.

Esan dugun hau ez da zientzifizioa. Europara begiratu besterik ez dugu. Etnia txikiaren krisi kulturala izugarritzakoa da eta ez da kasualitate bat. Oso ongi planteiatutako zapalkuntza baten ondorioa da eta gaineraz azkenerarte iristen ari dena.

Euskaldunok, orain arte, European geure izakera gorde dugun herri zahar bat gara eta hori galtzeko arriskutan agertzen gara une honetan. Bukatzeko, ikastolak beren kontraesan eta guzti aurrera jarrai dezatela espero dugu, euskal izakera hori gordetzeko era bakarra baita. Eta I. Freire bezalako jendeak, euskararen aurrean hartu duten jarre-ragatik politizatu dira ikastolak.

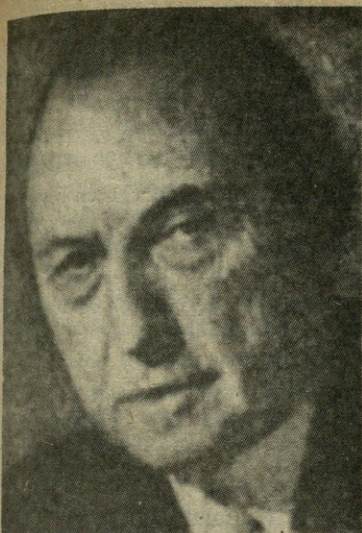
mozorrozko

prekontseilari maskaratua

europa baturantz

MANU

Adenauer.

Willy Brandt.

Churchill eta De Gaulle.

Ekainaren 10ean Europa hitzak esanahi berri bat ukanen du europarrentzat, Merkatu Batuaren barruan dauden europarrentzat bati-pat. Lehen aldiz, egun horretan, hautatuko baitute Europa mailako parlamente bat.

Geografi ikuspegi batetatik esan genezake, Europa lurralde nahiko ongi definitu bat dela. Atlantikotik Uraletaraino eta Cabo Nortetik Cretaraino zabaltzen da. Hogeita eta hamalau estatuz osatua eta garrantziko hogeita lau hizkuntza dira erabiliak, euskara eta abar tartean ez di-relarik noski.

Bigarren guda mundialaz gero hasten dira nolabaiteko Europa baten asmoak sortzen. Hala nola Churchill, De Gaulle, Schuman, De Gasperi, Adenauer eta abarren burutan dabil ideia, denak berdin ulertzen ez duten arren.

Amerikanoen eskaintza ekonomikoak (Plan Marshall) europearren arteko nolabaiteko konponketa bat eskatzen zuenez, alde batetik eta gudu ondorengo arriskuak bestetik, eragin zieten aipaturiko gobernuen lehen urratsak ematera. Iniziatiba Frantziak hartu zuen; altzairu-ikatz poloa bultzatuz Robert Schuman, Kanpo Arazoetako ministroaren bidez.

Hauexek ziren bere hitzak: «Europa ez da bapatean egingo ez eta ere erakundetza nagusi eta orokor baten bidez. Zinezko alkartasuna sortuko duten pauso konkretuen bidez osotuko da. Europako estatuen alkartzeak Frantzia eta Alemaniaren arteko etsakeriak gaitzitzen du suposatzen du aurretik. Beraz, Frantziako gobernuak zera proposatzen du: lkatz eta altzairugintza aginte ko-

mun baten pean ezartzea, Erakunde hau Europako beste estatuei irekia izango delarik».

Beraz, aipu honetan agertzen da nola abiatu behar den elkartzeko bide horretan, hau da: Sektorez-sektore egindako erakundetza, Frantzia eta Alemaniak, Belgicak, Italiak, Holandak eta Luxemburgok eta 1951n Parisen izenpetua izan zen CECA (lkatz-altzairugintza alorreko europar alkartasuna).

Honen ondoren beste bi erakunde etorri ziren EURATOM erakunde atomikoa eta bestea, ezagunena noski, CEE edo Merkatu Batua delakoa. Azken honen asmoak, muga ekonomikoak kentzea zen, pauso hau burutua zegoen 1968rako neurri batetan behinik behin, hau da, union aduanera delako mailan.

Esan genezake hiru erakundeok elkar lotuta eta beste egitura zabalago baten barruan daudela, nahiz eta juridikoki bere nortasuna gorde eta beraz desberdinak izan.

Dena den, Estatu guztiek ez dute jokabide berdina Europa honekiko. De Gaullek, 1958an gobernura iritsia, ikusten zituen arrisku haundienak. Hau da, ez zuen inolaz ere onartzen Europako «nazioen» fusio bat, eta beraz gobernuen nortasuna indartzen saiatzen da.

Ingelesak, lehen batetan, ez zeuden alde eta aurkako erakunde bat sortu nahiean ibili ziren, baina ongi atera ez zitzaionez CEErekin harremanetan hasten da 1973an barruan sartuz, Dinamarca eta Irlandakin batera.

Grecia, Portugal eta Espainia kandidatoak dira, Greciak atxikimendu ituna egun batzu barru izenpetuko duelarik.

Palestine

Les femmes

palestiniennes

palestinako emakumeak

Deuseztutako nazio batetako emakumeak nola aurkitzen diren, zein eratako arazoak pasa beharrean izan eta dituzten adierazten digun liburuxka bat eskutara iritsi zaigu. «Les femmes palestiniennes, images de leur combat» du izenburutzat, eta bertan agertzen zaigu Palestinako emakume zapalduen irudi bat: tribalismoak eta ohiturek ezartzen dieten zapalkuntza, ogibidea eta herria galdurik atzerrira joan beharra, burruka latz batetan murgildurik gizonekin berdintasuna lortzeko eginiko ahaleginak... 1976an inprimaturiko liburuxka honen datu batzu argitaratzea interesgarria dela deritzagu.

OGIBIDEA GALDURIK

1948an Mendebaleko munduak, sionismoarekin eta arabear indar

erreakzionarioekin bat eginik, Palestina deuseztu egin zuen. Eta honen ondorioz, nazio honetako hiru bizilagunetatik bi atzerrira joan be-

harrean aurkitu zen. Ehundik 20 Cis-jordania eta Gazan gelditu bazen ere, beste guztiek babes politikoa emateko prest agertu ziren arabear estatuetako hauzo edo errefujiatuek kanpoetara jo zuten. Bere herrian nekazariak, langileak, dendari txikiak zirenak, bizileku berrietan ahaztutako tokitan lan egin beharrean aurkitu ziren. Alderantziz, Palestinako burgesiak ez zuen horrelako arazorik izan. Libano, Siria eta Palestinako aberats familiak ezkontzez edo negozioz baturik daude-nez, ekonomi arloan ez zuten ezer galdu.

Erdi mailako edo burges txikiak ziren emakumeak hiri aldera jo zuten. Han ikasteko posibilitatea izanik, eta ingelesez jakinik (Bretainia Haundiaren zapalkuntzak zerbalte-tarako balio behar) bertako emakumeek baino lehen lana aurkitzeko posibilitatea izan zuten. Independentzia ekonomikoa zela medio, familiar laguntzeko posibilitatea izanik, ohiturek eragindako loturak puskatzeko aukera izan zuten. Emandako pauso haundienetako bat nahi zutenean eta nahi zuten pertsonekin ezkontzea izan zen. Noski burges familietakoak unibertsitate-ra joateko posibilitatea ere izan zuten, «statusa» askoz ere gehiago hobea-gotzen zitzaielarik.

Baina emakume gehienak, base-rritik edo nekazal arlotik etorriak ziren. Eta hauentzat, «normala» de-nez, arazoak askozaz ere sakona-goak izan ziren. Palestinan % 75ek lan egiten zuten, etxeko lurretan edo besteen kontu. Beren herria utzi beharrean aurkitu zirenean, ez zituzten lurak bakarrik galdu, ogibi-dea ere bai. Hauen familietako gi-zonak espezializaturik gabeko lan-gileetan bihurturik aurkitu baziren ere (eta lana aurkitzeko arazo lar-riak pasatuz), haik, nahiz eta mise-ri gorrienean bizi, lana egiteko po-sibilitaterik gabe gelditu ziren. Etxean, haurrak egin eta kasu egi-ten, besoak gurutzaturik miseria begiraten.

ZORTZI HAUR GUTXIENEZ

1948an 6tik 15 urte bitarteko emakume gehienak alfabetatu ga-bekoak ziren. Familian, mutilen ikasketei nolabaiteko garrantzia (be-harrak eragiten duen garrantzia) ematen zitzaion, baina neskek, ez

kontzeko eta haurrak erditzeko ez zutela eskolan ezer ikasi beharrik pentsatzen zen. Ohitura zen bezala, denbora hartan, 13 urtekin ezkontzen ziren, gaur egun 17ra atzeratu bada ere. Errefujiatu kanpoak jendea gainezka beterik zeuden, eta garbitasun eza nabaritzen zen. Edozein gaisotasun txiki grabe bihurtzeko bitarteko guztiak. Telazko dendetan edo txabola hotzetan bizi ohi ziren zortzi seme-alaba (media bezala, askok gehiago izaten bai zuten, gutxienez zituzten familiak.

Emakumeak atsedetik gabe haurdun gelditzen ziren. Elikadura eskasa, garbitasun kontua aipatu dugun modura, eta sendagile eza kontutan izanik, ez dago ondorioz esan beharrik ere. 1959an Nazio Batuek UNRWA, Palestinako errefujiatuei laguntzeko erakundea, antolatu

zuen. Erakunde honetako zuzendaria beti amerikarra izan behar da, baina helburu bezala errefujiatu hauen osasuna, heziketa eta elikadura gordetzeko sortua zen, teoriz behintzat. Errealitatean gauzak beste kolore batetakoak izan ziren.

Lehen mailako ikasketak erakasteko eskolak antolatu zituen UNRWAK errefujiatu kanpoetan. Bertan zeudela eta, ohiturak alde batetara utziz, neska eta mutilak eskolara bidaltzen hasi ziren. Noski, bigarren mailako ikasketetarako, hiri aldera jo behar zen. Gasto handia familientzat. Mutilak bidali eta neskak etxean utzi. Iristen ziren eskolak ere, 13 urterekin familiak gizona aukeratzen bazien eskola utzi eta ezkontzera joan beharrean aurkitzen ziren.

Osasun arloan beste hainbeste egin zuen UNRWak. Astean bi aldiz joaten zen sendagile bat errefujiatu kanpoetara, hiru orduz jardunez. 500dik 600 arteko jendea joaten zitzaien... Hainbeste erditze zeudela kontutan izanik, Libano osorako 14 komadronek zituen erakunde honek. Eta Palestinako emakume errefujiatu hauk atzartzeko eritegian 20 ohe besterik ez zituen gordetzen; hortaz gain, emakume batek eritegira joan nahi bazuen, berari atzartzen zion sendagilea aurrean egon behar zen, bestela ez zen onartua izaten. Arrazoin guzti hauk zirela medio, emakume gehienek etxean erditzen zuten, ohiturak emandako ezaguera zuten emakume batzuek laguntzen zietelarik.

Elikadura mailan, lan egiten zutenei ezer ez ematea zuen helburutzat UNRWAK. Besteentzat ematen zituzten raziotxoak, baina bitaminarik ez zen ugari eta jendea nahiko debila zegoen. Ohiturek eragindako beste «tabú» bat bazuten errefujiatuek. Emakume batek benerear gaisotasun bat harrapatzen zuenean, ezin zitzaion sendagileari hori esan, oso gaizki ikusia izango zelako noski. UNRWAKo «laguntzaileek» ez zieten asko lagundu guzti hori burutik kentzen...

BERDINTASUNA LORTU NAHIZ

1956erako Erresistentziak hartua zuen bere gain errefujiatu kanpoen antolaketa. Palestinako Gurutze Gorria sortu zuen, eta nahiz eta sendagile asko ez izan (Europa eta Ameriketako unibertsitateetara jende asko bidali dute medikuntza ikastera) dispensarioak eta kontsultak kanpo guztietan ireki zituzten. Hala eta guztiz (liburuak dioenez) Gurutze Gorriak ez du ginekologi sekziozirik ireki oraindik, eta beharrezko gauza asko falta zaie.

Erresistentziak telazko dendak eta txabolak kendu eta ahal zuen toki guztietan negu gogorrak hobeago pasatzeko zerbituko zuten etxeak eraiki zituen; ura eta argia ekartzeko bideak ere jarri zituzten. Ghetoa

piska bat haustea lortu zuten. Jendea, aurrerabide hauk ikusiz, bereganatu egin zuten. Gaur errefujiatu kanpoetako haur guztiak lehen mailako ikasketak dituzte, eta % 60 (bai neska, bai mutil) bigarren mailara iristen dira.

Jendea alfabetatzen doan eran, eskubideak eskatzen ditu. Gaur, emakume gehienak 17 urte arte ez dira eskontzen (hala eta guztiz ohiturek oraindik eragin latz bat dute, eta batzuetan familiak aukeratzen dio gizona). Eta 1965 urte arte palestinar emakumeak iraultzari semeak egin eta hezitu bakarrik egin bazuen ere (heziketa guztia emakumeen esku izaten da), oraingo emakumeek era guztietako ekintzetan parte hartzen dute. Emea den «Fe-dayin» asko dago. Eta burruka harmatutik aparte, masa erakundeetan hauen tokia egunetik egunera gehiago destakatzen dela dio liburuak. Palestinako emakumeek ez dute, egun, haurrak erditu nahi bakarrik. Gizonekin parean egon nahi dute. Eta nahiz eta berdintasun hau oraindik lortua ez izan, iraultzari tributo ugari ordaindu diote. Etsaiak berdintzen ditu. Hildakoak, preso daudenak, zigortuak... honela adierazten dute. Noski, eta beti gertatu ohi den bezala, «berdintasun» hau txarrerako izan behar.

P. I.

hots!

eta hala ere, segi aurrera!

Negua luze joan da aurtan, luze eta busti; busti eta hotz gainera, ia oraintxe arte. Ezin esan apirila udaberriko egin duenik, neguaren bihotzeko eguraldiak egin ditu eta. Hala ere, belar berria sortu da belazeetan eta hasi da baserritarra kanpotik ganadujatena egiten, euri zaparradak hartuz bederen. Etorri da udaberria eta aurrera begira lanean hasteko garaia. Izan ere, baserritarrak beti, baina udaberriaz gero arreta gehiago, aurrera begira, hurrengo udazken eta negura begira, egiten du lan.

Neguan ere beti sortzen da lana eta zeregina etxean eta kanpoan. Aurtengo neguan etxetik kanpo ere izan dugu zeregina franko: ajuntamentuetako gizonak aukeratu esate baterako. Gipuzkoako herririk gehienetan sartua izango da baserritarren bat udalelkartean. Propaganda egiterakoan, behintzat, aipatu gintuzten eta gure premietaz gogoratu ziren. Zenbait kaletarrek zein gutxi dakien baserriko arazoetaz, hortxe ere, nabarmen azaldu

da; baina, dena dela, hobe da, noski, herriko etxean lagundu nahi digutenak edukitzea, kontrarioak baino.

Neguaren bukaerarako egin ditu baserritarren sindikatuak, Euskal Herriko Nekazarien Elkartasunak, bere probintziako, bailarako eta herrietako batzarrak. Horrek ere eraman du bilera eta ordu franko. Lehenbiziko urtean egindako lana, hor agertu da eta ez da gutxi, oraindik

egiteko asko badago ere.

Eta E. H. N. E. aipatzean esnearen prezioa datorkio gogora askori. Ez da hori sindikatuaren eginkizun bakarra, esnearen negoziaketari orporotik heltzen badio ere. Aurtan ere, iaz bezala, gobernuak berak nahi duena egin du. Ez da akordio batetara iritxi eta bere aldetik bakarrik erabaki ditu gauzak. Ezarri duten prezioa, 19 pezeta da uztailetik abendura arte. Gero, gerokoak. Ez da iguera haundia. Ez behar hainbatekoa.

Hala ere baserritarrak aurrera segiko du. Ez ditu behiak salduko. Datorren negurako belarra jasotzeari ekingo dio. Eta esnea nola merkexeari sortu burua hausten ariko da.

Aurrera segitze horren seinale, hor daude, besteak beste, baserri-

tarren pentsu kooperatibak. Koope-
ratiba hauetako zuzendariak elka-
rrekin bilerak egiten hasi dira
orain. Ez, noski, denak etsita baleu-
de. Badute hemendik aurrera ere
pentsua partitzeko esperantza.

Pentsua, ahal den onena eta ahal
den merkeena nahi dute baserrita-
rrek. Eta horretarako, gauzak ondo
neurtu eta estutu behar dira. Ero-
sten denetik hasi eta baserriko ata-
rian jartzen denerako guztian, kon-
na eta zeregina txean eta kanpoan.
tuz ibili behar da alferrikako gas-
turik ez egiteko.

Ea denen artean bide berriren bat
irekitzen duten baserritarren mese-
detarako.

GANADOAK SANEATZEN

Ganaduak saneatzeko kanpaina
da, baserritarrak ez daudela etsita
adierazten duen beste ekintza bat.
Aurreko urtetan negu sarreran, ur-

tearen azkeneko hilabetetan, egin
ohi da estu eta presaka. Aurten,
ordea, Lurgintzakoak mugitu dira
eta Madrila joan etorri batzuk egin
baitituzte, dagoeneko martxan dago
kanpaina hori. Dagoeneko zientoka
behi aztertu dira lanparoirik edo
kaeneko gaitzik ote daukaten ikus-
teko. Urte guztian zehar, beta dau-
ka baserritarrak nahi duenean bere
ikuiluan gaizdun behirik ba ote dau-
kan ikuserazteko eta garaiz ibiliz
gero, sei hilabeteko tartea ematen
diote gaitzak jotako behiak mata-
deriara kentzeko.

Subentzia, hiltzen den behiaren
balioaren arabera da. Puntuak ema-
ten dizkiote behiaren alderdi onei
begiratzuz eta puntu bakoitza 1.700
pta. pagatuko da esnebehietan.

BEHI BILA

Dinamarkara behi bila. Oraindik
ere esnearekin bizimodua ateratze-

ko esperantza badago; bestela ez
lirateke joango hemengo baserrita-
rrak Dinamarkaraino behi bila. Eta
joanak dira. Maiatzean 100 bat bi-
gantxa iristekoak dira. Aurrezki Ku-
txa probintzialaren bidez dakartzate.

Bigantxa hauetatik erosten due-
nak, luzarora begira erosten ditu,
ez baitira iritxi orduko esneputzuak
ematen hasiko. Gerora, orde, be-
roien umeak ere hasteko asmotan
ekarri ohi dira.

Horra baserritarren bizimodua,
geroko esperantzetan jo eta ke la-
nean. Giroak hasi orduko ekin dio
lur banetzeari, artoa eta babarruna
ereiteari. Belarzuoloak betez negura-
ko ganadujatena egiten eta belarra
onduz negurako prestatzen ariko da
uda guztian. Aurrez ateratzen ditu
kontuak hemendik bizpahiru urte-
tara ere ikuilualde ona edukitzeko.
Aurrez kontuak atera eta bada ez
bada ere jardun lanean...

JOSE ALKIZA

HOTS !

XALBADORREN BERTSOAK

Iparraldeko bertsolari taldea
Xalbadorren bertsoen bilduma
bat egitekotan da eta horretara-
ko «Odolaren mintzoa» liburuan
ez dauden bertsoak bildu nahi
lituzke. Norbaitek baldin badauz-
ka bidai ditzala idatziz edo mag-
netofoieko zintetan helbide ho-
netara: Leoni Xalbador. Urepele.
64.430. BAIGORRI edo ZERUKO
ARGIARA bertara: Okendo, 22.
DONOSTIA.

MAIXU BILA

Urnietako EGAPE ikastolak
maixu bat behar du datorren
ikasturterako, ahal delarik lehen
maixutzan aritutakoa. Interesa-
turik legokeenak ikastolara ber-
tara jo dezala.

Gobernadoreak militarizazio antzeko bat ezarri nahi du.

komunikaziorik gabe

Bi hilabete da ia konpainia horietako langileek huelgari ekitea erabaki zutela. Entrepresarekin konponketa bagerik, oraingoz, Bilbo inguruko zenbait herri deskomunikatu xamarra dago. Bitartean batzarreak eta beste ekinak egin izan dira soluzinoren bat aurkitzeko.

KONPAINIA ZAHAR BAT

Gerra ostean Bilbo inguruko herrixka batzu etxez eta bizilagunaz aldatuz joan ziren, ekipamenturik gabeko hauzoneak sortuz eta Zentroarekiko, Bilborekiko txarto komunikatuak. Garai horretan Aginagak egin zuen «Bilbaina de Autobuses» delako konpainia. Galdakano, Bolueta, San Antonio, Urbi, Basauri, Etxebarri, San Migel, Arrigorriaga, Ubao, Arrankudiaga eta Zeborio hartzen du konpainia honek, eskualde horretako beste herri bat, Orozko, beste konpainia batek daukala huelga honetan parte hartu ez duena.

Martxoak hamabigarrenean «Bilbaina de Autobuses»eko ehun eta sei langileak huelga legal baten bidez abiatu ziren, asmoz eta sei egun

irauteko. Hiru eskabide zuten: oinarritzko soldata hogeita hamar mila pezetatan ipintzea, orain hogeita hamaika mila pezetatan dute-eta; entpresak zor dizkien jai-egunetako plusak kobratzea eta, bakantza hogeita hamar egun edukitzea.

BI HILABETE HUELGAN

Sei egunetako huelga ez da gertatu, osteratzen, eta hau luzatzean problemak hasi dira, eskualde ia komunikaberririk bage geratu baita. Izan badago trenik, Orduñatik Bilboraino doana, baina ez da nahiko, batez ere ordu batzutan, lanera joateko garaia e. b. edo eguerdian eta iluntzean. Hilabete bat pasa eta entpresa negoziaketan hasten ez delarik, langileek Gobernadorearengana jotzen dute. Esaten dute, problema gogorra dela jendearentzat eta prest direla dohainik lan egiteko hauzia konpondu arte. Gobernadoreak ez omen du ezer egin eta Aginagak (entrepresaren jabeak) duen gasolindegia hartzeko salatzaren dira. FOPEkoek ez diete uzten holakorik egiten. Langileek, orduan, Basauriko alkate-ordezkoarekin hitz egiten dute Hauzo Elkartekoek esandako puntuak bereganatuz. Egun hauetan, maiatza hasieran Basaurik, Etxeba-

rri eta Galdakako Hauzo Elkarrekin salatzaren zuten konpainia honen zerbitzu apurra autobus hauetako kondizio txarrak eta higienerik eza; huelgari buruz, proposatzen zuten, bestetik, udalek bere gain har zezatela autobusak huelgak irauten duen artean-gasolina udalen kontura eta debalde martxan jarri autobusak. Maiatzak zazpigarrenean batzarre batetan Basaurin puntu horik onartzen ziren, udal berak ere eskatzen zuela autobusak udal kontrolpera pasatzea, Gobernuari, Diputazioari, CGVeri eta Ministerio de Obras Publicasari jakin erazi zuenez.

Batzarre horiez kanpo ekintza bat jazo zen apirilak hogeita biko, konpainia honen Ubaoko garajetan, lehortuak agertu baitziren bi autobus esplosino baten ondorioz, konpainiak hamar milioi galduz. Problema honelaxe da, ehun mila biztanle inguru diren eskualde batetan; bestetik, lege frankista zahar batez baliaturik, Gobernadoreak militarizazio antzerako bat plantilaren % 30 batetan, ezarri nahi du Udalek, Hauzo Elkarrekin entpresako langileek proposaturiko bidea baztertuz.

ANTXON GARMENDIA

EUSKARA IKASTEN ARI DIRENAK BERGARARA. Iaz Leitzan ospatu zen bezala, aurten Bergaran izango da Euskalduntze - Alfabetatze eguna. Hilaren 20an izango da, ondoko egitarauarekin: goizeko 9etan ttuntturroak. 11etatik aurrera eta egun osoz txistulari, trikitilari, dultzainero eta txarangak. 12etan ttuntturroen bigarren ekitaldia. 12,30etan bertso saioa Amuritza, Lopategi, Lazkano, Agirre eta Xanpunek parte hartuz. Arratsaldeko 5,30etan jaialdia Benito Lertxundi eta Oskarbirekin. 7etatik aurrera dantzaldia Ekain taldearekin. Egun osoz dirubiltzea alfabetatze - euskalduntze mugimenduaren alde eta ikas - irakasteko material didaktikoen salmenta.

«Egun berezi hori dela eta —dio Alfabetatze Euskalduntze Batzordeak— euskara mailaz-maila menderatzen lehiatzen zareten guztioi, dei ozen bat egiten dizuegu Bergarara bil zaitezten. Zuen presentziaren beharra dugu egun horri behar den giro eta zentzua itsasteko». Euskal Herri guztian euskara ikasten edo lantzen ari zaretenok, badakizue ba nora jo hilaren 20an.

BERGARAN

II ALFABETATZE - EUSKALDUNTZE
EGUNA
(GAU-ESKOLA EGUNA)

Maitzaren 20-an Igandea

TTUNTTRROAK
TXARANGAK
TXISTULARIAK
DULTZAINEROAK

TRIKITILARIAK
BERTSOLARIAK
DANTZALDIA
ANTZERKIA

CAJA LABORAL
Euskadiko Kutxa

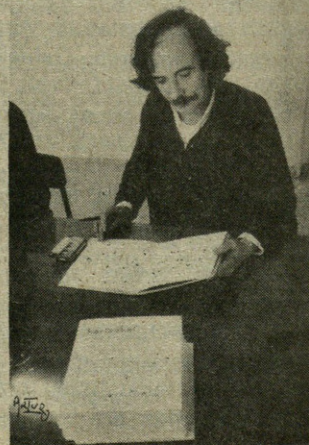
CEJA LABORAL EUSKADIKO KUTXA

EKOLOGIA GORA, EKOLOGIA BEHERA. Iruñeako komite antinuklearrak, hauzo elkarteek etabarrek antolaturik, «hiri egokiagoaren aldeko martxa» bat izango da hilaren 20an. Goizeko 10 etan Uhartetik irten eta eguerdiko 1,30etan amaituko da Parte Zaharrean, bitartean Burlada, Villava eta Iruñeako zenbait hauzotatik pasatuz. Bizikletetan egingo da martxa hori eta nahi duen guztiak parte har dezake. Bukaeran bazkaria izango da Redingo zelaietan.

Baina baten batzuek ekologiaren alde dabilten bitartean, beste batzuk ingurunea izorratzea besterik ez dute egiten. Hori da Azpeitiko lantegi batek egin duena Ibai Eder erreka azidoa botaz, ondorioz ehundaka arrain hil delarik. Azpeitiko Izadizaleak ekologi taldea lanean hasi da iadanik gertakizun hau salatuz. Orain ea dagoenek erresponsabilitateak esijitzen dituzten.

HI ETA NI BIDE BAZTERREAN KANTARI. Honela titulatzeko da maiatzaren 10ean, Lizeoan Gotzon Alemanen omenez eginiko kultur hamabostaldiaren barnean, aurkeztu zen Joxe Anton Arzeren azken liburua. «Belarrien ertzera kontatzeko gauzak» dituen liburu honi tranpatxo bat jarri dio Harzabalek. «Faxistek eta alderdi politikoek Herria ume bat bezala kontsideratzen dute. Nik hori ez diat onartzen. Horregatik, irakurleak ere zerbait liburuan berea izateagatik, egin diat honela». Numeroz idatzirik dago. Irakurtzeko numero horik paloteen bidez elkartu behar dira, poliki olerkia begien aurrera agertzen zaizularik. Pazientzi piska bat hartu behar da, baina ondorioek —olerkiek— pena merezi dute. Benetan!

Esaldi asko ulergaitzak gertatzen zaizkigu.

euskara, noren hizkuntza? (IV)

Iragan asteetan prentsa «tradizionala» ikuitu badugu ere, oraingo honetan beste era batetako komunikabideek kontuan hartuko ditugu: pankarta, kartel eta hormak. «Zer nolako euskara erabiltzen da kalean?» galdetu diegu geure buruari, eta hori erantzuten saiatuko gara. Esan beharra dago, kantidadeen arauera, orain askoz euskara gehiago ikusten dela kaleetan zehar. Jendea saiatzen da bere nahiak euskaraz ere agertzen, nolabait. Zerbait aurreratu da. Baina, nolako euskara erabiltzen da?

Langileak enpresaren alde agertzen zaizkigu hemen. Euskara gehiago zaindu!

ERDARA BAKARREAN EZIN GELDITU

Kalean ere, normalean denez, erdara da garaile. Hormetako eta kale-etako hizkuntzak inguruaren errealitateari erantzuten dio. Modu honetan, herri bateko giroa oso euskalduna bada, euskaraz ikusiko ditugu eskuz egindako kartel eta pintada gehienak. Baina gauza zalan-tzan badago, orain ere erdaraz agertuko zaizkigu kontsignak edo salaketak. **Bestela agian inork ez ditu ulertuko eta...**, zioen gure lagun batek.

Hauzo elkarte, herritar erakunde e. a. etan euskara bultzatu nahi da, baina arriskurik gabe. Jende gutxi egon ohi da gauzak egiteko eta, askotan, jende horrek edo ez daki euskaraz, edo ez da ausartzen berak dakien euskara paper baten gainean jartzea. «**Gainera hemen etor-kin asko bizi da, ezin ditugu baz-tertu**» erantzungo dizue ehundik 80k. Baina arazoa, askotan, utzike-rian datza.

Hala eta guztiz, eta gorago aipatu dugun bezala, orain euskara gehiago ikusten da. Gehien gehienak itzulpenak izaten dira, baina euskaraz ere jarri behar dela sartu da jendearen baitan. Ondo inprimituriko karteletan gauzak hobetoxeago joanarren, beste fenomeno bat ere nabaritzen da kaleko hizkuntza honetan, hots, alfabetatu gabeko herri bat garaia.

EZIN ULERTURIK

«**Garai ditzagun udaletxea langi-leentzat**» zioten LKikoek azken hauteskunde kanpaina. Bartzelonan inprimituriko kartelak omen, eta gero hemen, lotsaturik, jarritako hori tapatuz ikusi genuen jendea. Baina gauza ez da etsenplu batetan gelditzen. «**Anaitasuna**» aldizkarian, duela hilabete batzuk, sari berezi bat eman ohi zen (asta belarriak) era honetan agertutako zenbait esaldiri. Gero, badirudi hori egite-tik aspertu zirela, eta alderantzizko saria emateari ekin zioten: zilarrezko krabelina euskararen alde zer-bait egiten zuenari.

Dena dela guk, gafe xamar-rak izan eta, asta belarriak irabazi zu-tenetatik batzu aipatuko ditugu he-men. «**Illegarren Bizkaiko Bertsolari**

gasteen txapelketa»; harrapatu hori ziotenei! «Aberri Eguna 1977. Denok Gazteiz-a. E. S. B. Askatasuna, Amnistia, Autonomiaren Estatutua» gauzak erraz eta modalidade berri bat...

Ea nork asmatzen duen EPKren azterketa hau zertaz den «Euskadiko Irakazkintza gauzetaz saiakera». Eta nora joango zinateke festetara? «Evira (euria) egiten badugu, pilota itxian egingo dugu».

LANGILEAK EUSKARAZ EZIN JAKIN

Konklusio horretara iritsi gara. Pankarta, kartel eta hormetan diren esaldi gehienak ulertezinak gertatzen baitira. Hona hemen CC OO, UGT eta USOK izenpeturiko dela «¡¡Langille!! Despidorik askatu aurka. Batzarrea eta antolatasun eskubideak alde. Langille kal ean bere postulanera. Amnistia osoa alde. Tarabusirekin alkartasuna. Zaspuk t'erdietan Bilboko Lorategian mani-

festaziñoa izango da. Etorri zaitze». Zertaz den eta zein tokitan asmatzen baduzu, esango genuke guk. Eta hori gutxi baldin bada, toma CNTko internazionalistek botatakoa: «Deusezta dezagun behincosz faszista sindikatoa», «Hil dezagun CNS» batekin amaitzen zutela.

Asko poztzen gara euskara kalean gehiago ikusteagatik, baina seriedade gehiago behar dela deritzagu. Euskara ez da testimonio gisan bakarrik erabili behar, jendeak ulertzeko baizik. Eta aipatu ditugun, eta aipatu gabe utzi ditugun (HBren pankarta batzuek, esatebaterako) kasuetan euskara ez da komunikatzeko erabiltzen den bide bat, letraz zapia edo horma margotzeko zerbait baizik. Txalo bero bat euskaraz ere nahiak eta salaketak agertzen saiatzen diren guztiri, baina kontu gehiagorekin, o!

P. IPARRAGIRRE

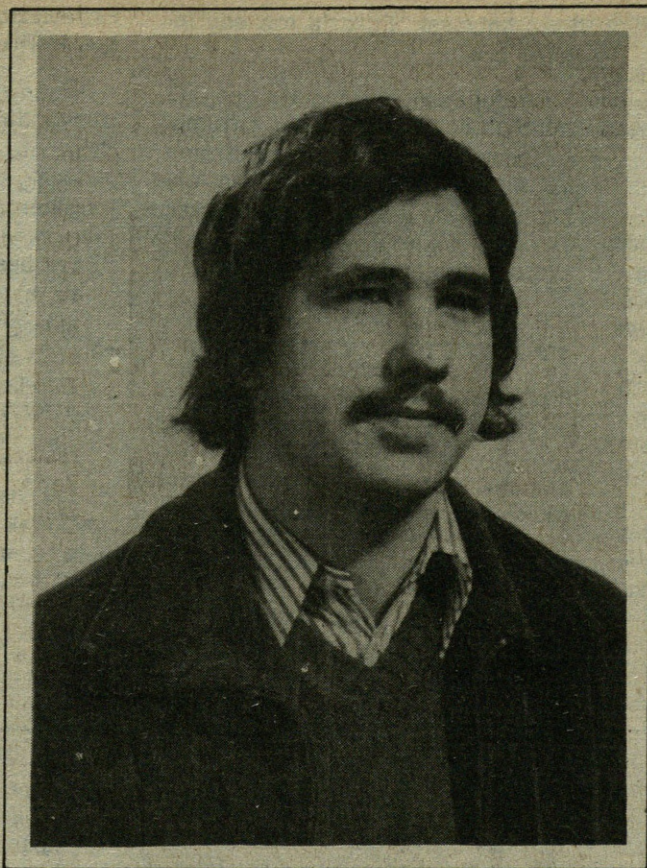

Itzulpenak izaten dira, gehienbat, euskaraz agertzen diren esaldiak. Euskara kalean ikustea pozgarria da, baina seriedade gehiago behar dela deritzagu.

Eman zure BC TC A MARCELINO OREJA-RI

Onako au nai degun euzkaldunak gera berriz bizimodu erosoak eukitzea.
Onako au nai degun euzkaldunak gera Espaina Europaratzea.
Onako au nai degun euzkaldunak gera indarkeria bukatzea.
Onako au nai degun euzkaldunak gera Foruak eta Konzierto Ekonomikoak berriz indarrean jartzea.
Onako au nai degun euzkaldunak gera euskaldun eta espainiar izatea.

izkutatu egin behar

Maiatzaren 9ko gauean «Peru»k afari bat zuen «Etxera noa» izango ziren lagunek entzungo zizkioten azken hitzak. Bere motorra hartu eta Hendaiaruntz abiatu zen. Goizeko laurak aldera izango zen gendarmeen kontrolarekin topo egin zuenean. Motorra utzi eta hanka. Izkutatu beharra... Eskola batzuk. Sartu. Hortik aurrera, han parte hartu zutenetik aparte, inork ez daki garbi oraindik zer gertatu zen. Baina Franzisko Jabier Larrañaga Juaristi, bere 21 urterekin, heriotzara eramango zuten zauriekin utzi zuten.

SUSMOEK INDARRA HARTZEN DUTENEAN

Baionako ospitalera eraman zuten operatzeko nahietan. Hogeita hamar bat ordu iraun zuen bizirik. Baina maiatzaren 12ko goizean azkoitiarra hil egin zen. «Peru» Martuteneko espetxean zortzi hilabete egona zen.

1977ko abuztuaren 17an amnistiaturik kalera irten zen. Hala eta guztiz bere bizia ez zen oso lasaia izan. Duela hamar hilabete Iparraldera joan beharrean aurkitu zen, egun ETA (m)ko partaidea zelarik.

«Eraul zutenean berak ez zuen harmarik. Hori ere gezurra da» zio-

ten Larrañagaren familiarrek. Oso haserreturik aurkitzen dira komunikabideetan eman diren berriengatik.

«Errefujiatuak ez dira ondo biziko, baina berari ez zitzaion ezer falta. Astero eramaten genion zerbait. Gezur haundi bat besterik ez da orain arte esan dena», indar osoz gezurtatzen zuten gendarmerien bertsioa.

«Hendaia aldean asko da gendar-meak berak izan direla pentsatzen dutenak. Guk ez dakigu nork hil zuen. Bakarrik hila dagoela. Baina poliziak izan baziren ere, ez zitzaion batere komeni hori agertzea, bestela turismoa pikotara joateko arriskutan baitago...»

Egunkarietan EFE agentziak banatutako frantses polizien berria agertu da, lapurtzera sartu zela eskolara adierazten zuena. «Berak ez zuen hori egiteko inongo beharrik, gezur haundi bat besterik ez da» berrazpimarratzen zuten familiarrek. Gorputza ekarri nahiean dabilta, baina autopsia egin behar diote. «Autopsia egiteko bi sendagile ofizialekin kontatu behar dute. Gero, honen ondorioak juezari erakutsi, eta juezak berak eman behar du baimena. Ez dakigu noiz ekarriko dugun gorputza. Noiz utziko diguten ekaritzen...» Hegoaldeko hiletak noiz izango diren horren arauera dago. «Baina hil honen 19an, arratsaldeko 6,30etan Sokoan egingo dira, erre-fujiatuek antolaturik.»

Frantzisko Jabier Larrañaga Juaristi nork hil zuen erabakiko duen hauzia martxan dago. Autopsiak esango du nola gertatu ziren gauzak. Balaren kalibrea jakin behar da, nork hil zuen garbi jakiteko. Eskoletako atezaina egin da ardura-dun, baina asko dira hori zalantzan jartzen dutenak. Gero, nahiko arraroa da 10 metrotatik tira, poste ba-

tean jo, eta garrondotik garbiki sartzea...

IPARRALDEKO «BAKEA» AMAITURIK

«Peru»k ez zuen paperik. Poliziak paperik gabe harrapatzen bazuen garbi zegoen kasurik onenean ere Iparraldetik kanpo bidaliko zuela, Soria aldera ez bazen. Etsenplu gorria aurtengo urtarrilaren amaieran izan zuen, frantses poliziak 7 errefujiatu espainol poliziari entregatu zizkionean. Efikazia osoa adierazi zuen horretan. Ez honela Pagoaga Gallastegi «Peixoto» erail nahiean ibili zirenekin, urtarrilaren 13an bertan. Eta oraingo honetan ere efikazia berdinekin erantzun du. Domingo Iturbe Abásolo «Txomin»ek jasaniko azken atentatua maiatzaren 4ean gertatu zen, Miarritzen. Suerte ona duen gizona «Txomin». Hirugarren atentatua eta zauri txiki batzuekin libratu da. 1975eko azaroaren 16an lehergailu bat jarria zuten bere kotxean; emaztea eta haurrak ikastolara eramateko hartu behar zuten momentuan lehertu zen, semetxo bat zauri batzuekin irten zelaririk. 1976ko apirilaren 23an, Baionan, hiru gizon ibili ziren «Txomin» ametrailatu nahirik. Baina alferrik. Azkeneko honetan ere berdin gertatu da. «Txomin»ek suerte ona bezain efikazia eza demostratu du po-

lizi frantsesak. Efikazia eza edo interese eza...

Errefujiatuak harrapatzen oso iaio frantses polizia. Eta azken zurrumurruak diotenez, berriro ere horretan sailtuko omen da. Harrapatu eta mugan jarri. Hauzitara eramateak ez omen du asko balio. Gero ondo irtetzen dira, eta orduan zer?

BERRIRO ESTRADIKZIO HAUZIAK

Hilaren 9an estatu espainoleko errefujiatuak bi hauzi izan zituzten Frantziako estatuan. Manuel Viusa katalanak Parisen: «Askatasun probisionalak eman diote. Estradikzio hauziaren erabakia maiatzaren 30ean jakingo da. Baina badirudi ezetza esango dutela, fiskalak ere espainol gobernuek bidalitako dokumentazioa eskasa aurkitu baitu» zioten Catalunyako berriemaileek.

Mikel Goikoetxea eta Martin Apaolazak Aix-En-Provencen izan zuten askatasun probisionalak emango ote zioten ala ez erabakitzen zuen hauzia. Erabaki hau hil honen 16an ezagutuko dute, estradikzio hauzia egiten dioten egun berean. Defentsa eramaten duten legegizonek adierazi digutenez, hiru gauza gerta daitezke: 1) Askatasun probisionalak ematea, eta estradikzioaren diktamena atzeratzea. 2) Askatasun probisionalik ez ematea eta diktamena estradikzioaren aldekoa izatea. 3)

Estradikzioari berriro ere ezetz esatea. Hori dena juridiko arloan.

Administratibo neurriak nolakoak izango diren ez da erraza jakiten. Nahiz eta estradikzioari ezetz esan epaileak, poliziak frantses estatuko lurraldeetatik bota ditzake, bai estatu espainolera, bai berak aukeratutako beste edozein toki batetara. Nahiz estatu frantsesetik ez bota, eramane ditzake estatu barneko edozein departamendutara. Edo inongo neurririk hartu gabe gera daiteke. «Harrigarria den gauza» adierazten ziguten defentsako abokatuak. Egia esan, nahiko itxaropentsu aurkitu ditugu hauk. «Bere gain botatako salaketak kontuan izanik, ez dugu uste epaileen erabakia asko aldatuko denik...» zioten, poliziak hartuko dituen neurriei beldur gehiago dutola ardieraziz.

Defentsa ez dago oso pozik poliziek. Hilaren 9an bi kotxetatik paperak lapurtu zizkieten, eta gero batzuk komisaldegian aurkitu zituzten. Christian Fando eta Colette Pascalek aurkitu zuten beren dokumentazioa. Baina ez zen hola gertatu Iñaki Esnaolari kendutako pasaportearekin, are eta gutxiago Migel Castellsi kendutako paperekin. «Hamar urtetako lana kendu diote» adierazi zigun beraietako batek.

HEGOALDEAN ERNE

Ekintzak prantaturik daude estradikzio hauziari aurka egiteko Hegoaldean. Aix-En-Provencera joango direnetatik aparte, geldituko direnak ez daude lasai ibiltzekotan Amnistiaren Aldeko Batzordeak eta zenbait alderdik greba orokorra aurrera atera nahi dute. Asanbladak, manifestazioak ugarituko dira... Eta azkeneko eratan gertatzen badira gauzak, detenituak egongo dira... Iruñeako manifestazioan egondako 20 detenituak lekuko! Amnistia eskatzen zen. Baina momentuz gertatu dena presoak ugaritu egin direla izan da. Aipaturiko detenietatik aparte, ETA (PM)ko partaideak ere atxilotuak izan dira Donostian, Beran eta Tolosan. Ezkerreko jendea barra barra erortzen da. Eskuindarrekin ez da honela gertatzen. Ez frantses estatuan, ez espainolean. Ezin harritu ba. Bilboko buruz elbarritua dagoen gazte bati «agur» esateagatik jo diotela jakitean...

ARACENA

footinga, moda osasuntsua

Goizean bakan batzu, ilunabarretan asko samar, eguneko beste edozein ordutan bat edo beste, Euskal Herriko paseo, hondartza, edo besterik ez dagoenean, kamino bazterretan, batez ere hiri haundienetan, txandalez jantzita izerdia ateratzen dabilen jendea ikusiko dugu. Banaka, binaka, hirunaka..., naranja-gorri-beltz edo urdinez —batez ere urdinez— jantziak, haurrek, larri batzuek, eta gazteek batez ere, pauso motz baina sendoez, aurreratuko gaituzte.

Oraindik duela urtebete horrelakoren bat ikusten genuenean begiradatxo bat botatzen genion.

Gaur ez digu ia atentziorik deitzen. Bitartean, urrian Donostian ospatu zen marathoi izugarria eta harrez gero han eta hemen egin direnak ditugu. Donostian, footingzaleentzat bideak seinalizatzera iritsi dira. Kontua zera da, footingak tokia irabazi duela Euskal Herrian, Estatuko beste zenbait tokitan bezalaxe.

Modu desberdinak daude korri egite honen barruan, baina bi bereizi ditzakegu momentuz: footinga eta jogginga. Bigarrenean korri egiteaz aparte saltotoxoak, pauso normala etabar erabiltzen dira, funtsean aurrekoa bezalakoa den arren. Hemen footing hitza erabiltzen da gehiago, nahiz eta bigarrena ere egiten den.

Baina nortzu dira footinga egiten dutenak eta zergatik? Zer zailtasun aurkitzen dute eta zer bentaja gorpuzarentzat? Bi ilunabarrez Donostiako Kontxako hondartza, Paseo Berria eta Mundaizko bidean footingzale batzurekin mintzatu ahal izan dugu; nahiz eta beraientzat molestia izan karreran geratzea, denak, latek ez beste, erantzun diete gure galderei. Horiei eta Mariano Arrazola sendagileari eta Elizondo deporte dendariari esker, osatu ahal izan dugu erreportaje hau.

NORTZU DIRA FOOTINGZALEAK ETA ZERGATIK?

Arratsaldeko 6,30ak inguru. Zeru goibel, itsas-behera, Kontxako hondartzan mutiko talde bat, kolegioren batetakoak itxuraz, futboleant, eta beste talde bat jolasean; bikoteren batzu, zahar bat txakurarekin, mutil bat, beste hiru lagunekin, soldaduak dudarik gabe, uretan sartzen eta han eta hemen, alde batetik bestera korrika footingzale bakan batzu.

«Rugbyko jokalaria naiz eta entrenamendurik ez dugun garaietan, gorpuzari ondo eusteko egiten dut footinga. Astean bietan ordu t'erdi inguru eta beste egun batean gehiago.»

«Erreterikoa naiz eta batzuetan San Markosen eta besteetan hemen, hondartzan, ibiltzen naiz. Egunean ordu t'erdi egiten dut. Futboleant ere aritzen naiz.»

Paseo berrian berriro rugbyko jokalariekin topatu gara; hiru gazte. «Astean hirutan egiten dugu, ordu-bete eguneko. Atletikotik Sagueseraino goaz gaur; beste egun batzuetan DIARIO VASCOrentz ere joaten gara.»

«Ez, ez, guri ez galdetu, ez dakigu ezer eta, hasi berri berriak gara eta...» 18 urteko bi neska dira —azkenean emakumezkoak!—.

Belarra eta area, asfaltoa baino hobekorri egiteko.

—Nolas hasi zarete ba? «Ba behar dugulako, deporte pixka bat egiteagatik. Joan den astean hasi ginen eta egunoro etorri gara. Zenbat denbora egunean? Ahal duguna. Kursaleko zubitik hasi eta Paseo Berrian zehar etortzen gara, baina ez dugu dena egiten noski.»

Hurrengoak ere emakumezkoak dira, 27 urtetakoa bata eta 33koa bestea. «Bueno, ez dugu segidoan egin footinga, hasi, utzi, berriro hasi... euria egiten duenean eta, nola ez gauden oso ohituak, utzi egin izan dugu. Zergatik egiten dugun? Ba hobeto sentitzeko, gorpuzka hobeto izateko.»

Footingzaleek Donostian asko samar erabiltzen duten beste bide bat Amarako burnizko zubitik M.ª Cristinaren zubiraino doana da,

Fueroaseko paseotik eta Mundaizkotik pasaz. «Abeja Maya» goitik begira dugula eta tarteka gomazko pelotaren bat entzuten delarik, topatu ditugu footingzaleak. Bi mutil gazte, bata ikaslea eta langilea bestea. «Gu kanpokoak gara eta astean pare bat aldiz ateratzen gara. Aldiko 5-8 kilometro ibiltzen ditugu, ordu-betez gutxi gora behera. Tartean gimnasia ere egiten dugu. Beti bide honetan ibiltzen gara. Orain dela bost hilabete edo hasi ginen.»

Hurrena geratzen duguna 40 urte inguruko gizon bat da. «Duela hila-bete hasi nintzen, bi arrazoiengatik. Lehen korrika asko egiten nuen, baina oso baztertua neukan eta fonda pixka bat hartzeko hasi nintzen; bestetik nere semeari, 13 urte ditu, asko gustatzen zaio eta beti esaten

Lehen ez zen emakumerik ikusten; orain normal aritzen dira.

zidan: aita, zergatik ez gara biok joaten? Eta horrela hasi nintzen.»

«Zer esaten duzu zotinarena? —7 urtetako mutiko bat da, ikastola batetan dabilena—. Zotina ez, «futiña», korri egitea. «Ah! bai, nik asko korri egiten dut. Lehen gelditzen nintzen, baina orain ez hankak ia gurpilak bezala ditut eta.» Astean behin gutxi gora behera, bere aitak ala lagunaren gurasoek lagundurik, hiru bat kilometro egiten ditu mutiko honek.

NON ETA NOIZ

Zein tokia da onena korrikan egiteko, belarra area ala asfaltoa? «Footingzale gehienak, batez ere marathoiak eta horrela egiten direlako, asfaltoan korri egiten ohitu dira. Baina orkatilentzat eta belau-nentzat hori ez da oso ona, hobe da area edo lur bigun samarra. Areak gauza txar bat du, gehiago nekatzen zarela. Eta belarra aurkitzeko berriz mendira joan behar, eta mendian, aldapek asko nekatzen dute.» Errenteriako footingzale batek —langilea, 29 urte—, esan digun hau mintzatu garen beste guz-

footinga, deporte merkea

Denok dakigu deporte egitea normalean ez dela merkea, jantziak, tresnak, merkatuko produktorik garestienetakoak izan ohi dira. Footinga egiteko zer den beharrezkoa eta zenbat kosta daitekeen jakin nahirik Joseba Elizondorengana joan gera; berak deporte jantzi eta tresnen denda bat dauka.

Z.A.—Footingaren fenomenoaren denda nabaritu al duzu?

—Marathoiaren inguruan jende guztia hasi da korrikan. Donostian egin zenaren inguruan txandal eta zapatila ugari saldu genituen, egia esan honi esker salbatzen da denda, beste jeneroak saltzen ez badira ere hauetatik ugari gabiltza.

Z.A.—Jende normala ekipo bat erostea joaten denean, zer nolako kriterioak erabiltzen ditu?

—Txandal eta horrelako gauzak nazional mailakoak oso onak badaude, baina asko markak erostea etortzen da, Adidas adibidez eta honekin marka ere ordaindu egin behar da, beraz garestiago ateratzen da, baina denetik saltzen da. Orain emakume asko Jogging egiten hasi da eta honetarako jantzi femeninogoa iritsi dira, bonbatxo estiloak eta, baina berriro diot, denetik saltzen da.

Z.A.—Txandal, zapatila eta galtzerdiekin osatutako ekipo bat, zenbat kostatzen da?

—2.500 pezetatan eros dezakezu eta ekipo dextentea gainera, gero marka ezagunak eta horrelakoak 6.000 pezeta ingururaino igotzen dira.

Z.A.—Azpitik eramaten den nikia ere, jendeak denda erosten al du ala ez?

—Normalean ez, udaran ibilitakoren bat, ajaturen bat beti edukitzen da etxean eta askok hori erabiltzen dute, nik neronek askotan hau gomendatzen diet. Beste batzu berriz galtzak bakarrik erostea etortzen dira, baina guk hau ezin dugu horrela saldu; dena dela, fabrikatzaileen bat egongo da galtzak bakarrik egin nahi dituen eta horrela ekartzeko ere planteiatzen ari gara. Erositako galtzen gainetik jerse zaharren bat edo eraman daiteke.

Azkenik esan nahi nizueke, Frantziako moda honuntz iristea ez litzatekeela txarra izango, txandala oso praktikoa baita eta orain eramaten diren zapatilak ere jantzi normalarekin eraman daitezke, eta zergatik ez, manifestapenatarako ere horrelako oinetakoak oso praktikoa izan behar dira; garai batean manifestazioetan poliziak hantekara begiratu ohi zuen, zapatilak eramatea bazirudien delitua zela.

tiak ere baieztatu digute. Onena, belarrez ondo hornituriko parkeak izatea litzateke, baina horik ez hain ugari...

Footinga kamino bazterretan egiten denean problema gehiago sortzen da: alde batetik autoek botatzen duten kiratsak gaitz egiten du arnasa hartzerakoan. Bestetik, zenbait tokitan akzidenteak izateko arriskua dago, sarritan gauzez ere ibiltzen baitira footingzaleak, auto-

ren batek harrapatzeko moduan.

Zein ordu da egokiena footinga egiteko? «Goizeko 7ak oso ordu ona da, baina nik garai horretan lanera joan behar dut. Horregatik egiten dut ilunabarrean.» Mundaizko bidean aurkitu dugun 40 urteko gizonak esan digunak beste gehienentzat balio du. Gutxi dira goizean, eguerdian ala eguneko beste ordu batzuetan egin dezaketanak footinga. Gehienek ilunabarrean izaten

dute astia.

MESEDEA BESTERIK EZ

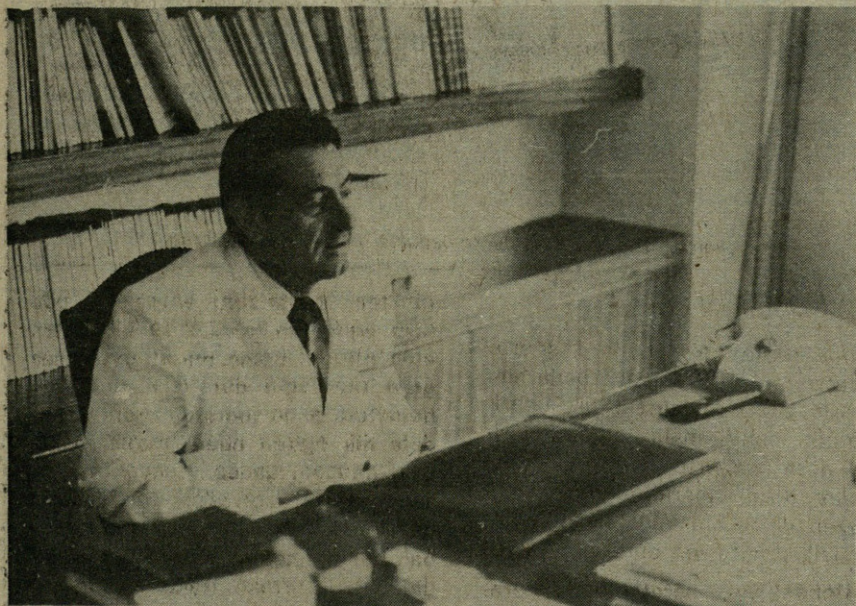
«Erretzen duenarentzat okerrean arnasa hartzea da. Baina erretzen ez dugunontzat, orkatilak edo belakunak dira txarrenak. Batzu sorbadan ere sentitzen dute mina. Hori bakoitzak duen gorputzaren arabera dago.»

«Nik lehen erretzen nuen, baina footinga egiten hasi nintzenetik ez dut erretzen.»

«Bai, nik erretzen dut eta arnasarekin ibiltzen naiz gaizkien.»

Tabakoa eta alkohola, neurri batetik pasaz gero behintzat, okerrean footingzale batentzat. Alderantziz, footingak horik uzten laguntzen duela dirudi. Gainerantzean, eta gorputz normala izanez gero, lehenbiziko egunetako agujetak gaitzitzen badira eta aurrera jarraitu, footingak ez du problemarik sortzen.

«Baina beharrezkoa da zure buroa neurtzen jakitea. Ez duzu inoiz forzatu behar. Nerone gertatzen zait beti pixka bat gehixeago korri nahiz izatea, baina badakit hori oso txarra dela. Neurria honela har daiteke: korrikan zoazen bitartean lagu-

Mariano Arrazola: «Uste dut medikuaren zenbait kontseju ere herrikoitu egin behar direla».

medikuaren kontrolpean

Azkenaldi honetan eta batez ere Santurtzin gertatua ikusi ondoren, hau da, marathoi batean parte hartu zuen gazte bat hil egin dela, medikuaren kontrolaren beharra planteiatzen da. Hontaz zerbait jakin nahirik eta ideia zuzenenak jaso nahirik, Mariano Arrazola Donostiako sendagile famatuarengana jo dugu. Pertsona aproposa gai hontaz mintzatzeko, gazte gaztetatik deporte asko eginga da, eta egun ere gogor jarraitzen du; atletismoa, «ski de fondo» eta mendia dira honen afizioak. Bigarren mailakoan 90 kilometroko marathoia eginga du. Beraz, mediku eta deportista bezala, hau da kontatu diguna.

Z.A.—Aurrera begira planteiatzen diren marathoi herrikoien aurrean, medikuaren kontrola ezartzea beraz beharrezko ikusten duzu?

—Bai, nik uste dut baietz, gutxienez medikuaren fitxa bat eduki behar litzatekeela, bihotza gutxienez ongi eduki dezala.

Z.A.—Footinga egiteko, janariaren kontrola ere beharrezkoa ikusten al duzu?

—Bai, noski baietz. Dieta deportibo bat eramatea egokia da, grasa gehiegi ez hartzea, proteina kantitate normala hartzea, «hidrato de carbono»ekin alimentatu, hau da,

dieta egoki bat eramane, alkoholarekin kontuz eta ia tabakoarekin, bueno, uste dut asko erretzen duenak ezin dezakeela deporte askorik egin.

Z.A.—Alkoolak zer eragin dauka organismoaren gainean?

—Bueno, alkoolaz hitzegiten dudaneko kalte egiteko moduzko kantitateetaz ari natzaizue. Deportearen kontsumitu behar den glukogeno guztia gibelean gordetzen da, proba batean parte hartu behar denean gibela ongi administratua egon behar da, gibela ongi ez badago, pertsona horrek ez du ongi parte hartu ahal izango; alkoolak berriz, glukogenoa erretzen du.

Z.A.—Bihotza, arnasa hartu ezina, hauetatik kanpo, zer arazo presenta daitezke deportea gaizki eginez gero?

—Entrenamendu gogorregiak egiteak adibidez ondorio negatiboak ekar ditzake. Maila honetan pasa-

marekin hitz egiteko kapaz izatea. Horrela ez bada, forzatzen ari zara.»

Footingak ez du entrenamendu berezirik eskatzen, baina hori bai, bakoitzak bere buruaren neurria hartzen jakitea eta astakeriarik ez egitea. Horrela egiten bada, mesede besterik ez.

«Mesede? Nerbioak moteldu egingen dizkit, gorputza arinago izateaz gain.»

«Noski nabarmentzen dela, asko gainera. Nik lehenago gosaltzeko ez nuen goserik izaten, orain berriz...»

«Ni ikasten ari naiz eta egun gutxia eserita pasa behar dudanez, on haundia nabarmentzen dut footinga eginez gero.»

«Lehenengo egunetan leher egin da bukatzen nuen; nekatuta, logurez... baina orain, footinga jarraian egiten dudanez geroztik, askoz gutxiago nekatzen naiz eta lo egitea ere lehen baino gutxiago behar dut.»

Gorputza arintzeaz gain, nekea gutxitzea, lasaitasuna ematea eta bar dira footingzale gehienek antz ematen dituzten bentajak.

tzen den pertsonak kiloak galtzen ditu, apetitua ere bai, lo gaizki egingen du, bere organismoa gaizki dago. Neurri honetara iristen den pertsonak frenatzen ikasi behar du eta errekuaratu ondoren ongi kontrolatuz jarrai dezake.

Z.A.—Eta esfuertu handiegirik egingen ez duten pertsonetan?

—Nik uste dut footinga normal egiten bada ez dela arazorik presentatzen. Arazorik latzenak bihotza ongi prestatu gabe pasatzen denak jasan ditzake, kaso askotan heriotzeraino eta horrelako kasuak egon dira, askotan dopatuetan. Entrenatua dagoen pertsona batek, goizean, ohetik jaiki baino lehenago luzeetara etzanda, 40-50 pultsazio eduki ditzake minutuko, eta prestatu gabeko batek 70 bat.

Z.A.—Fisiko eta psikiko mailan, zer ontasun ekartzen ditu deporteak?

—Ontasunak, denak. Entrenamen-

Footingean aritzen den asko beste deporte batzutan ere aritzen da.

LAGUNEKIN HOBE

Footingzale asko beste deporte batzutan aritzen da, baina bada hau deporte bakartzat duenik ere ugari. Batzuek, behin maila batetara iritsiz gero, deporte honen barruan egiten diren marathoietan parte hartzen dute, eta bada horietarako bakarrik prestatzen denik.

«Donostiako marathoiean ateratzeko hilabete t'erdi aurretik ibili

tu egoki batek funtzio biologikoak egokitzen ditu, birrikak, gibela, arnasaren sistemak hobekiago funtzionatzen dute. Eta psikiko mailan, uste dut deportea oso garrantzitsua dela bizitzan, nerretzat debintzat horrela izan da, uste dut mentalitatea ere pixkabat, aldatzen dela. Bizimodu sanoago batean ikusten da, konpresibokiago, agresibitate gutxiagorekin. Nik neure lanean konkretuki, eta ez dut korrika egin beharrik izaten, nere laguntzaileak, gazteak gehienak, operazio batean adibidez puskatuak bukatzen dute, nik berriz ez.

Z.A.—Moda betidanik ezagutu da gure artean eta gaur ere horrelako zerbaitekin topatzen gara, kaleak footing egiten duen jendea beteak ikus daitezke zenbait momentutan, zer iruditzen zaizu zuri hau?

—Garai batetan deportea egiten zutenak gutxienez zoratuak zeuden eta gaur footing honen bolarara iri-

nintzen prestatzen; astean bi edo hiru egunetan, aldiko 10 kilometro egin nituen. Baina marathoia pasaz gero utzi egin dut. Izan ere konbenzituta nago footinga eromen bat dela nik egiten nuen bezala, bakarrik, neguan, gauez... badakizu "La soledad del corredor de fondo"n bezala. Lagunen bat aurkituko banu bai, berriro hasiko nintzateko.» Hau dioena 30 urteko irakasle bat da. Eta lagunarena ez da kontua. Ask

txi gara. Hau nerretzat deporte zoragarria da; deporte guztien eta presaketaketa fisiko guztiaren oinarria da.

Z.A.—Kalentura hau marathoien inguruan sortu da, zer derizkiozu proba hauei buruz?

—Marathoia, herrikoj prueba bezala oso ondo dago, deportea herrikoia goa egiten du. Hemen egin zenak izugarritzko arrakasta izan zuen, jendea mentalizatu egin zen, gaur jendea bere txandalarekin kaleetan zehar ibiltzen da, jendeak hau lehenago ikusten zuenean parre egingen zuen; hitz batean, konplejoa galdu egin da. Orain, marathoia batean korrika egitea oso gogorra da, neurtzen jakin behar da, sufritzen jakin behar da, baina pasatu gabe. Ni asko harritzen naiz haurtxoak ikusten ditudanean horrelako proba batetan parte hartzen; nik uste dut haur batek bere indarren gainetik ez duela jarraituko, nekatzen denean bere etxera joango dela, baina gauza hauekin kontuz ibili be-

Asko bakarrik ibiltzen dira, baina gehienek lagun batekin ibiltzea nahiago dute.

aurkitu ditugu bakarrik doazenak, eta batzuri hori ez zaie axola, baina badira lagun bat izatea nahiago luketenak ere «Beti lagun bila na-

bil baina gutxi animatzen dira.» Bina edo hirunaka zihoazen guztiak hori nahiago zuten noski. «**Bai, nahiago dugu biok joatea, hitzegiteko**

har da, neurri honetan nik uste dut adinaren kontrol bat egon behar litzatekeela eta nola ez, medikuarena.

Z.A.—Baina proba hauetan jendea ez da ahalegintzen markak egiten, parte hartzea bakarrik joaten dela uste dut, ez?

—Bai, printzipioz, jendea ordu batzuren barruan metara iristeko asmoz joaten da, baina kilometro pilo hori egiteko adin minimo bat behar da, gutxienez 10 bat urte. Gazte-txoentzat oso arriskugarria izan daiteke horrelako proba bat, benetan neri hau oso kezkarria iruditzen zait.

Proba hauetan parte hartzeko jendea beste gauza batetaz ere mentalizatu behar da, hau da, entrenamentua. Hau oso inportantea da, entrenamentua oso ongi egin behar da eta pixkanaka pixkanaka. Nik hemen ezagutu dut marathoi hauetarako hiru astean prestatu den jen-

dea eta hau ezinezkoa da. Muskuloak egokitu egin behar dira, bihotzaren dilatazio itxurazko bat, miokardia ere prestatu behar da eta honetarako denbora asko behar da eta nola ez, artikulazioak oso kon-tuan eduki behar dira zeren gero gertatzen da gertatzen dena; nik jende asko ezagutu dut belaunak adibidez izorratuak dauzkanak; asfaltoaren gainean korrika egitea ez da ondartza edo belarretan egitea bezala, askoz gogorragoa da. Beste kasu bat ezagutu dut bihotzaren arritmiarekin.

Z.A.—Hau, proba luze eta gogor hauetan, baina footing hutsa egiten dutenei, zer esango zenieke?

—Footinga munduan dagoen ejer-ziziorik naturalena da. Gizona lehenengo ibili egiten da eta agurago joan nahi duenean korrika egiten du. Footing egiten duen pertsona ongi aukitzen bada, ez bada neka-

eta gainera horrela pike pixka bat sortzen da.» «Horrela, taldean joanez gero —rugbyko hiru jokalariek dira— ez zara aspertzen, hizketan joan zindezke.»

JENDEAK IA EZ DU BEGIRATZEN

Jendeak nola begiratzen die footingaleei? «Lehen bai, zerbait arraroa bezala begiratzen zintuzteten, baina orain, batez ere marathoiak egin zenetik, jende gehiago dabil eta ia ez dugu atentziorik deitzen.» Eta emakumezkoak? «Lehen ez zenuen neska bat bakarra ere ikusten, atletismoan aritzen zirenak edo ez baziren. Baina orain ia normal ikus ditzakezu» dio mutil batek. Eta 18 urteko neskek: «Ez, ez dugu uste inork bereziki begiratzen gaituenik. Atzo bai, emakume zahar batzuek esan ziguten: ¿qué va a ser esto? baina gainerantzean ezer ez.»

Nahi ala ez, footingak hemen dago eta gehiagora doa gainera. Moda bat da —eta hori bultzatzen ondo dakite txandal eta oinetako egileek— baina ez hori bakarrik. Eta dena dela, ez dirudi moda txarra denik.

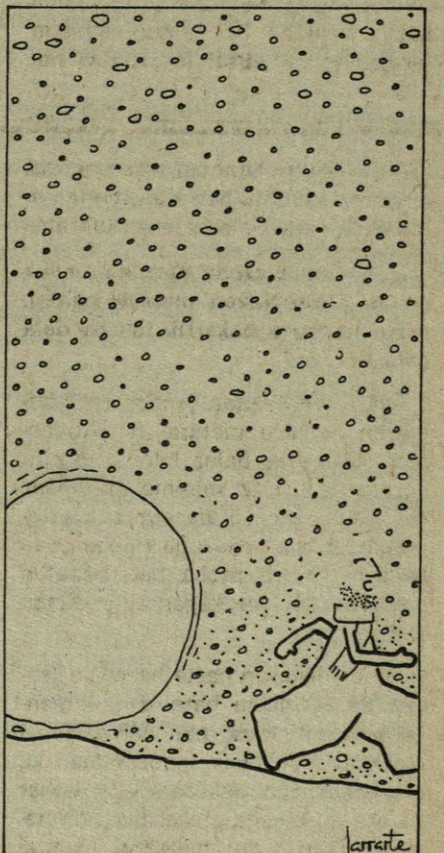
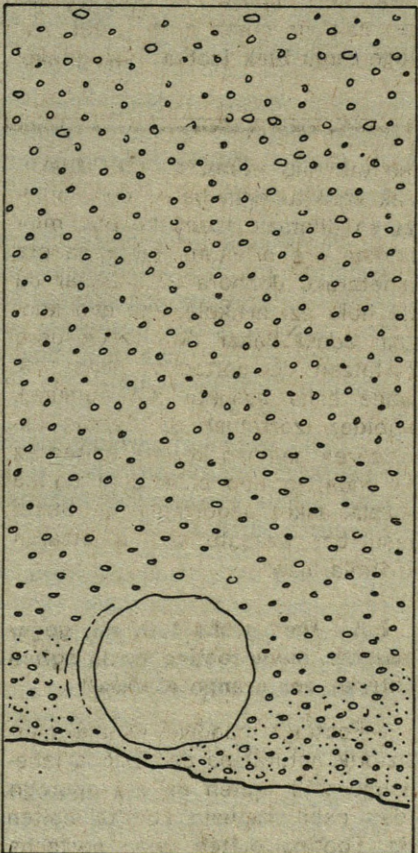
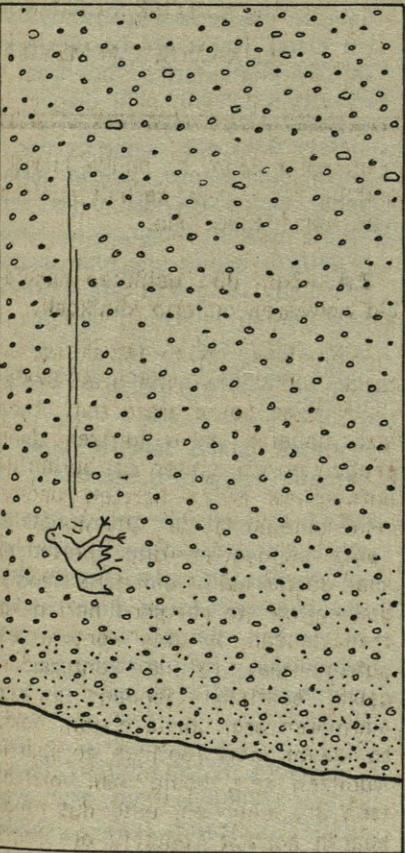
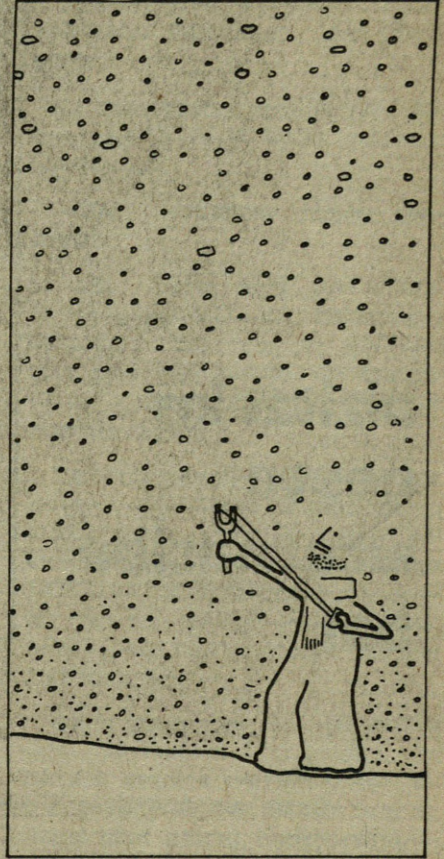
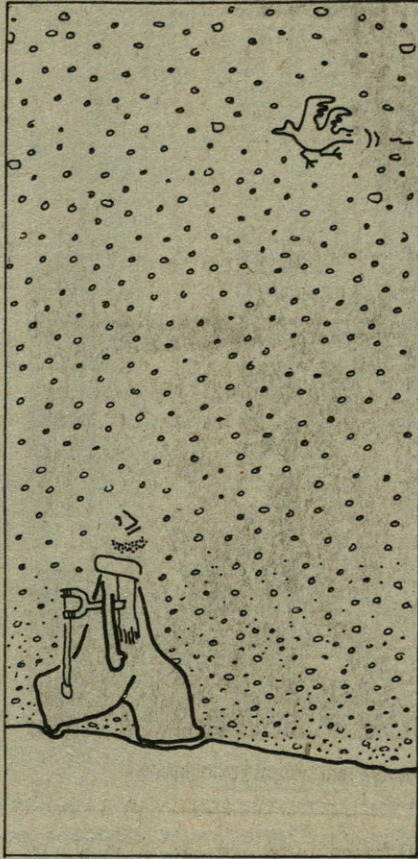
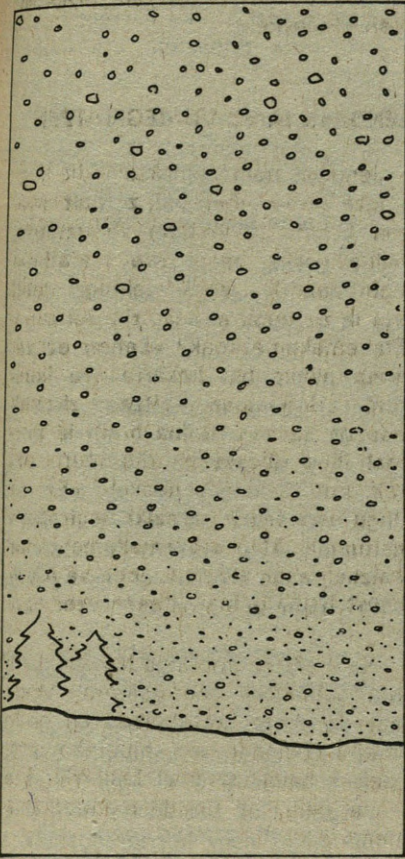
LURDEZ AUZMENDI

ELIXABETE GARMENDIA

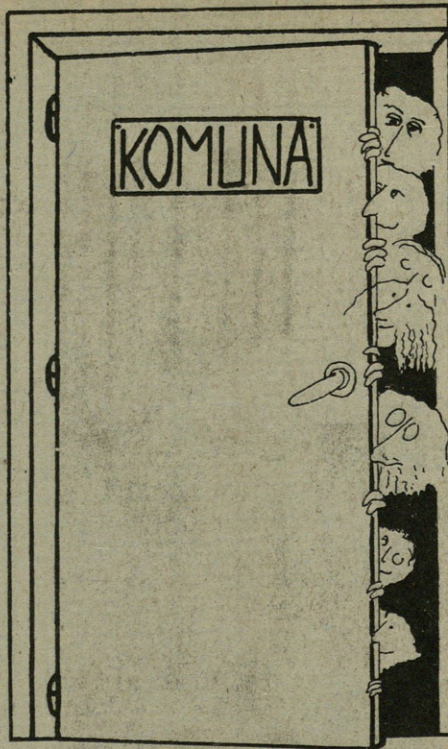
tzen, sano dago, ez dauka tararik, gaitzik, sano dago, zerbait edukiko bala, nabarituko luke.

Z.A.—Zein dira esfuertu handiegia egitearen ondorio klinikoak?

—Bihotzeko arazo latzak sor litezke, heriotzera iritxi arte. Bestetik, badago beste arazo bat. Proba luze hauetan parte hartzen duen zenbait dopatu egiten da, berdin da anfetamina batzu hartzen baditu, oso kaltegarria da. Dopplingak bi gauza suposatzen ditu: pertsonak ahal duena baino esfuertu handiagoa egitea eta pertsona hori nekatzten denean ez dela konturatzen, sufrimentuaz ez da konturatzen, gaizki sentitzen denean ez zaio alarmaren argi gorria pizten. Berriro dizuet, neri footingak zoragarria iruditzen zait, baina hau herrikoitzen den neurrian, uste dut medikuaren zenbait kontseju ere herrikoitu behar direla.

bizitzeko beste alternatiba bat

«Gazte mugimenduetan parte hartzeak eta inguruko zapalkuntzaz zerbait jabetu nahi izateak lagundu digute geure egoeraz go-goeta sakonagoak egin eta beraien ondorioak praktikara eramaten».

«Bada, beti eta nonahi, norbait, beraren bizitzaz ezer esaten ez ausartu eta besterenaz zer esan handia duenik franko».

Herriko gazte ausarti batzuk bildu eta elkarrekin bizitzen hasten dira. Berdin zaie neska ala mutila izan. Egungo bizikera ezin onartu eta besteren bat amesten zuten. Gaur egia bihurtuz doa. Pozkarria benetan. Guztia oztopo eta aurka, baina, «denbora» dute bere alde. Gaurko problemak gaingitu ahal izateko, nahikoa zaie gero libre batean pentsatzea. Honatx beren eritzia.

—Nola hasi ginen adieraztea oso zaila zaigu. Gutarik batzuk, lehen ere ezagunak ginen. Baita ere, gazte mugimenduetan genbiltzan eta horietan, elkar ezagutu, hitzegin eta arnas berria hartzeak ere lagundu digu alternatiba hau hautatzen. Baina hala ere «kuadrilakoak» izateak asko lagundu digu. Ideologia berdintsua edukitzea ere oso garrantzitsua izan zaigu.

—Familiar geundenean ez genuen askatasunik, ez ginen libre. Hemen, elkarrekin bizi gara, baina bakoitzak

bere bizimodua darama. Libre da. Inongo loturarik ez dugu. Hemen, eta horrela, elkarrekin bizitzea nahi dugulako gaude.

—Pentsakera desberdinak, haroen (generazioen) desberdintasunak azkenik elkar ulertzen saiatzen ez badira, ondorio bezala puskaketa dakar. Eta ez dut uste inor amore emateko prest dagoenik.

—Askatasun hori pertsona aldetik edukitzeak, zerbitzen ahal dizue talde bezala sendotzeko? Adibidez: Herriaren aurrean.

—Baietz uste diagu. Ez diagu honenkin oso ondo goazenik esaten. Uste diat askoz hobekiago joan gintezkeela baina, hala ere hemen bizi garenek eta kanpotik etortzen dena ikusi behar diagu. Bertakoen artean konfiantza handiagoa diagu...

—Baina «elkarbizitze» (konbiventzia) hori nola doa, nola ulertzen duzue?

—Ba..., elkarren artean bizitzeak problema batzu zekartzak. Problema edo arazo horiei denon artean eman beharko diegu erantzuna. Orduan, geure arteko harremanak ere sakonduz zihoazteak eta hobetuz gainera.

Gure helburua ez duk «hemen» kokilduta gelditzea. Garen bezala azaltzea baizik.

—Beste herritarrek eta zuek?

—Urrats hau eman genuenean, herriko iendeak izugarrizko gaizkisanak eta begiradak botatzen zizkigun. Guk, orduan, kalera joan baino nahiago genuen, edozer gauza egitea... Lotsa ematen baitzizgun jendeak, gu «tortillera», «puta», «mari-koi» edo beste horrelako zerbait esatea... Baina, hala ere hori pasagaingitu eta guk geure bidea jarraitu diagu. Aurrera jarraitzen diagu. Hala ere giroa asko aldatu zaigulakoan gaude.

—Euskal Herria eta zuek, talde bezala.

—Lehenik esan behar diagu «txoke» bat dagoela. Lehenbizi bai. Baina bi errealitate, bi egia horiek hor zeudek. Guk bat izatea nahi diagu. Ez diagu nahi herriarengandik bereiztea. Gu ere herria gaituk, orduan han bizi eta berarekin kontatu beharra diagu. Nahiz eta herriko sektore «marjinatu» bat izan, herri izaten jarraitu nahi diagu.

Hala ere uste diagu egoera honetan egonik ere, lanean jarraitu behar dugula. Gainera, pixkat aztertu eta ikusten diagu, nola, baserri honetako jendea herriko Jestora, Ekologia, Hirigintza eta horrelako sektoreetan lanean diharduela eta hori dela uste diagu herriarekiko bidea gainera. Ez diagu automarjintu nahi.

—Hau guztia ikusirik, hala ere zergatik baztertzen zaituzte?

—Guk, bizitzeko eta bizitza hau aurrera eramateko beste alternatiba bat hautatu dugulako. Jendeak ez dik ikusten (edo ez dik ikusi nahi) puntu hau. Baina, hala ere lehen aipaturiko «automarjinazio» eta marjinazio horik ia gaingiturik dizkiagu.

Gainera, pixkat aztertzen hasi eta herrian ematen diren ekintzetatik, bederatzi, geure zirkulo honetatik ateratzen dituk. Orduan...

—Eta zuen ekintza horiek nola hartzen dituzte herrian?

—Betiko gazte txoroak dituk...

Baina, guk hau ez diagu sinesten. Zeren, honen erroa eta sustraia beste arrazoinetan bilatu behar dizkiagu. Lehenik, familia ideia hori apurtu diagu. Orduan, sozietate honetan hori «sakratua» duk eta hautsi ezin dena gainera. Hau inoiz eta inon ez duk onartu eta guttiago hemen...

Bestalde eta hau ere oso inportantea, alderdi politikoetan dagoen jendearen eritzia duk. «Izquierdoso» «erdi-anarko» bezala ikusten gaituztelako. Eta hau, beren helburuen aurka zihoakik...

Baita ere, neska-mutilak elkarrekin bizitzea beste arrazointzat joko genikek. Nahiz eta barrutik beraiek gustora egin gauza bera... nonbait ezin.

—Gazteek zer pentsatzen dute?

—Denok zekiagu pertsona helduek ez gaituztela onartuko, baina, gazte askok onartzen dutela bide hau bai. Gogoko dutela baina ez direla ausartzen urrats hori ematera.

Gainera..... ba.

Hala ere, hemen azpimarratu nahi genukeena, jendearen «bonbardeo» duk. Alderdi guztietatik etorri zaizkiguk. Hasi sendagile, serora, «txakurrek» ere ikustaldi asko egin digute. Zenbait pertsona etorri da «putetxea» delakotan eta egoera honi aurpegi eman beharra izan diagu.

Baina nahiko ongi hala ere hitz guttitan esanik.

—Ekonomia alderdia.

—Oraingoz ahal den bezala. Hala ere duenak botatzen dik eta... horrela. Orain, gure helburua «autosufiziente» izatea duk, baina, hau oraindik oso zaila zaiguk. Hala ere, ikusten diagu gizonak bere askatasun hori aurrera atera nahi badu, bere lan «sortzailea» lortu behar duela eta ez egunean zortzi, bederatziz, hamar ordu lana eginez. Zeren, handik etorri eta, familietan gertatzen den bezala, zisko egin eta beste lanetarako oso gogo gutti izaten duk.

—Familia eta zuek.

—Hasieran, denok pentsa genezakeen bezala, golpe handi bat izan zen askorentzat. Baina, denbora ira-

ganik ikusi diagu puskaketa hori ez dela hainbestearainokoa eta onartu edo... egiten gaituztela.

Jendea gutaz eta gure zenbait ekintzetaz esaten ari dena, dena, gezurra duk.

Ez dugu esango familia guztietan hau gertatu denik baina gehiengo batetan bai.

—Eta... «onartze» honen arrazoina?

—Ba,... behar bada, guraso zenbait pentsatuko dik, hala-nolako «abentura» bat dela. Bi edo hiru urte pasa eta berriro «bide zuzenera» bihurtuko garela pentsatzen dutelako agian.

Gainera, guk hau egingo bagenu izugarritzko ostikada ematea izango hukek. Zeren, «beraiek» kalean entzun dituztenak jakinda, uste diagu HÖRRELA JARRAITZEA nahi dutela. Hau da, oraingo egoeran. Bestela, «jende horri» arrazoin ematea bait litzateke.

Beste puntu bat duk, gu etxera joan, familiarekin ongi gelditu, eta beraiek kanpora irteteen izaten duten burruka. Etxera, kalean entzundakoarekin «amarga-amarga» egin-da joaten dituk eta honek ere zer ikusi handia dik.

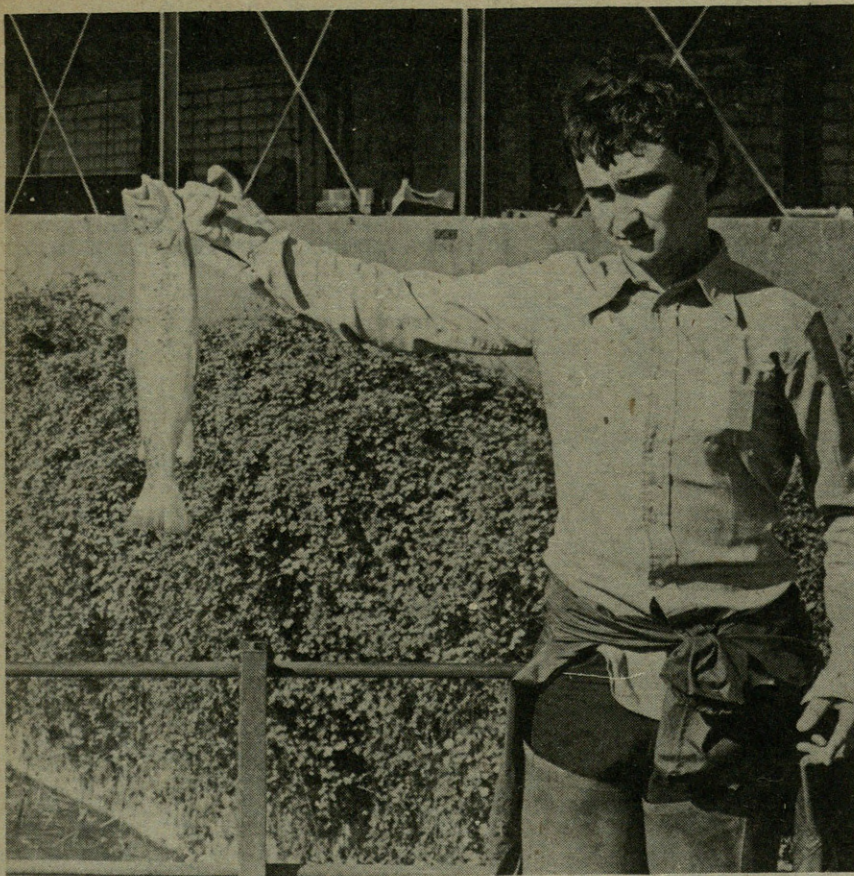
Hala ere hau positibotzat jotzen diagu, zeren, gure gurasoek ere, «beste» jende horren faltsokeria ikusiz egoera horri «kontra» egin ziotek. Eta hau oso urrats garrantzizkoa dela derizkiogu.

—Zuek ez duzue onartzen «ghetto» batetan zeuek bihurtzea, baina, zer eritzi, zer esaten duzue kanpoko jendea honera etortzeaz?

—Positibotzat jotzen dugu kanpotik jendea etortze hau. Hasieran pentsatu genuen, gure bizikidetasuna hau puskatuko zuela baina... jartortasunez jokatz gero ez duela arriskurik ikusi diagu.

Baduk beste zenbait arrisku bizikidetasunarena, bera, erretzekoa... baina horiek geure artean argi eta garbi hitzeginez gainditzen dituk.

Hala ere esan beharra diagu, gauza berria izanik ez dugula oraino esandako guztia lorturik baina, denboraz zerbait egingo dugulakotan gaude.

Ezina zaigu ordu horietako barneko egoera galdetzen duenari erakustea.

hamuarrantzale tipo batzu

— JOXEMARI VELEZ DE MENDIZABAL —

Hamuarrainketarako garaia aurrera doala eta zaletasun honetan gabiltzanon zenbait tiporen deskribapena egiteko ordua iritsi dela deritzait, arrantzale batek egin ditzakeen muga guztiekin. Besteren batek oker nagoela dioke, batez ere, hain hedatua den zaletasun honi buruzko eritziak meritorik gabeko ni bezalako batek ematea-rengatik. Ba liteke. Baina gai hontaz hain gutxi idatzi denez, euskaraz batez ere, inor ikaspenak emateko prest balego pozik hartuko genituzke bereak, astero astero hamuarrainaren bila irtetzen garenok. Bitartean, eta apaltasun guztiz, nereak botatzera ausartzen naiz, norbaiti ondo etorriko zaizkion itxaropenean.

Lehen hamuarrainez aberatsik ziren Euskal Herriko hainbat erreka eta hibai gaur hilik aurkitzen dira. Gure gizarte honek hain beharrezko, itxuraz, duen sasi-aurrerakuntzak erabat pozoindurik utzi dizkigu urak, hamuarrainatekiko zaharrenen oroitmenean bakarrik iraunez. Hala ere, lantegi eta zibilizazioak oraindik heldu ez dituen zenbait bazter basati geratzen zaizkigu eta haraxe joan beharra daukagu, egunetik egunera handiagotzen —kontraesana— ari

den hamuarrantzaleen mundu honetako.

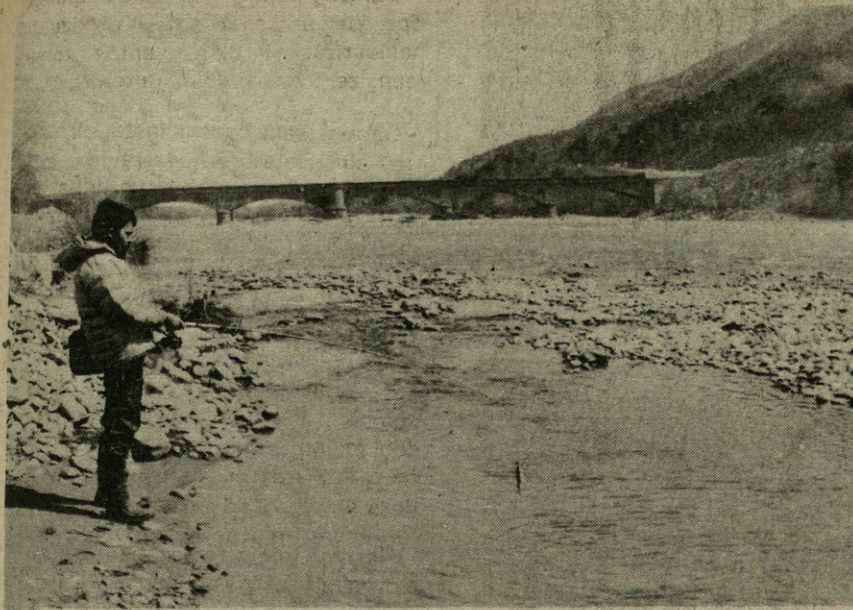
Garaia hasi zeneko lehen egunetan 800.000 izan ginen, Estatu guztian, hamuarrainaren atzetik irtén ginenok. Euskal Herrian? Ez dugu daturik baina, ikusi ahal izan dudanez, erreka eta aintzirak beterik egon dira. Baimenak iaztik hona 10% batetan gehitu dira, toki aproposak, alderantziz, murrizten ari zaizkigun batera.

Multzo handi honetako zenbait tipo ikusgarri agertaraziko dizkizuet, hamuarrainketarekin, zentzu zaballean, zerikusirik gutxi dutenak.

Garaia ideki bezain laster erreka eta aintziretan hamuarrainik bizi guztian ikusi ez duen asko nabaritu ahal izango da. Sarri sendagileak aholkaturik —«astimateko paketsu eta lirioa behar duzu asteko stressa zuregandik aldentzeko»— hara abiatzen dira erosi berri dituzten aparailu sofistikatueta horniturik. Kaina teleskopikoa, kutxarila japoniarrak... Baina zizarea erabili behar den tokian eulia aterako dute, bosteko kutxarila jarriz bikoa nahikoa denean...

Normalki tipo hauek ez dute hamuarrainik harrapatzen, beren ezjakintasunak ez baitie aukerarik ematen. Dena dela, errukarri gu lehen egunetan hamuarrainik txikiak hamaia irensten badu... Hara azalduko da garai guztian zehar bigarrenaren zai, inguruetako beste zaleei besotako ariketa erakusleak eginez, «honetakoa zen» esaten dielarik. Baina tipo hau, arruntki, pixkanaka pixkanaka desagertuz doaz, desilusioak baztertuta, beren etxeetako armairuetan kaina teleskopikoa, kutxarila japoniarrak... hautsez estaltzen hasten direlarik.

Bigarren tipo honi meritu handiago ematen diot, hamuarraina errez bereiz baitezake, esaterako, lolina batetik. Nere osaba batek —bera ere talde honetako dugu— «Kaska-beletako arrantzaleak» esaten die. Behinola, gehien batez urte mordoa dela, zaletasunak eraginda erreketara irten ziren eta baita arrain batzu harrapatu ere... Baina zaletasunak ez zien benetan lagundu, azkenik erosotasuna garaile irtenez. Kuadrilako lagunaren artean ere sasi-zaleak lortu dituzte eta —«aste guztian lanean ibili ondoren igandeetan atsedenditxo bat merezi dugu»— ur-hertzera joango zaizkigu denak kainak (lehen kasukoak bainan apalagoak) ondora luzatzen dituztelarik. Kainaren muturrean kaskabela. Kainak era honetan daudela lagun talde honek hamarretakoaren gertuketari ekingo dio zuhaixka ondoan: gaur babarrunak txorizo eta odolosteekin. Bihar makallua pil-pil. Eta kainaren bateko kaskabelak soina ateratzean... bere jabea alperki jaiki zer dagoen ikustera joateko.

Hortik «Kaskabeletako arrantzaleak» izena.

Hirugarren tipoa «mariñela» dugu. Tipo hau aintzira eta urtegietan ematen da. Ni, aurretik doa, txalupatik arrainketaren maitemindu bat nauzue.

Hamar urte nituela hamuarrainak txalupatik harrapatzea zer zen banenkien. Geroztik erreka askotan

ibilia naiz baina ni, beti, nere txokora... Goizean goiz, maiz argiak iluntasuna urratzeke, nerean sartu eta besoen indarrak, arraunez, uretan barna noa, ordu hoietan arraina egon daitekeen lekuetatik igaroz. Txalupa zaletasunari aukera emateko erosi nuen.

Baina «mariñela» ez da modu honetakoa. Txalupa baten jabea izate-

tik datorkio hamuarrainketarako **ohitura**. Eta ohitura diot honenari ezin baitiezaioket zaletasun esan. Hantxe agertuko zaizu, motore batek bultzatua, eskuak sakelean dauzkalarik kainaren muturrari begiratzuz, noiz bihurtzen den ohartzeko. Euria denean, kabinan sarturik bere lagunekin kartaketan...

Mota honetako arrantzale baten harrapaketa lekuak izan nintzen dela zenbait aste. Kaina bihurtzen hasi zitzaion, eta kolpea indartsua zela jabetuz, argindarrezko txirrika martxan jarri eta honexek ekarri txaluparaino eta baita —harri zaitezte!— barrura sartu ere bost kilotako hamuarraina ederra. Tipoak arraina hil... hiru mailukadaz egin zuen. Non datza tipo honen hamuarrantzale-kasta?

Ezpairik ez, hamuarrainketaren mundua atsegin dugunok, bakarrik dakigu zer den gure zaletasun hau. «Nola egon zaitezke hainbeste ordu ezer egin barik arrainaren pikadari itxoiten?», esan ohi digute behin baino gehiagotan. Ezina zaigu ordu horietako barneko egoera galdetzen duenari erakustea. Gogoaren bakea adieraztea gure hitzetatik kanpo gelditzen baita. Eta zeinek dio bake hori lortzea ez dela ezer egitea?

Sasi-aurrearakuntzak erabat pozindurik utzi dizkigu urak. Argazkian, Azpeitiko Ibai Ederreko hamuarrainak.

euskaldunon "antiespañolismoa"

Ibañez Freire, Espainiako Gobernuko ministroak, Ikastolei bu-
ruz, duela gutti, egin dituen de-
klarazioak direla eta, hainbat
protesta egon da. Gehien protes-
tatu dutenak abertzaleak izan di-
ra. Ikastoletan ezer berezirik ira-
ksten bada, berezitasun nagu-
siok hauek izan litezke: Euskal
Herria zer den eta noraino iri-
sten den; Euskaldunok nor garen
eta nortzuk garen; eta irakasten
dena euskaldunen hizkuntzan ira-
ksten dela.

Euskal Herrian euskal haurrei
gauza hauk irakastea eta euska-
raz irakastea «Antiespañolismo»
egitea dela norbaitek pentsatzen
duela jakitea lotsagarri eta hase-
rregarri da; baina, batez ere, be-
re kideentzat. Hala ere gauza
hauk irakasten dituen «Anties-
pañolismo» egiten ari dela pen-
tsatzea ez da gauza bakan bat,
sarri ematen dena baino. Azke-
neko berrogei urteotan, behin-
tzat, iritzi hau oso zabala izan
da. Espainiako jende askok pen-
tsatu izan du horrela; eta, gaur
ere, jende askok pentsatzen du
era berean, nahiz eta Ibañez Frei-
rek esan duen bezain argi eta
garbi esatera ausartzen ez den.

Horrela pentsatze hau ez da
talde ultraeskuindarren patrimo-
nioa bakarrik; edo eskuindarre-
na. Espainiaren batasuna ukaezi-
na dela, dudan ere jar ez daite-
keena, irakasten duten guztiak
ari dira esaten beste hitz ba-
tzuez ikastoletan gauza horik ira-
kastea «antiespañolismoa» egi-
tea dela; zeren ikastoletan ira-
ksten den Euskal Herria Espai-
niaren eta Frantziaren mende
baitago eta ikastoletako haurrei
banandurik gauden euskaldunon
batasunaren desira sortzen bai-
tzaie. Euskal Herria bezalako he-
rri ttiki batetan elkarturik ere
patxadazko zerbait egitea oso

zaila da. Eta haurrek, normalean,
patxadazko gauzak nahi dituzte
beren herriarentzat; beraz Eus-
kal Herriaren batasunaren desi-
ra sortzea euskal haurren biho-
tzetan ez da arraroa. Ikastoletan
irakasten denak dakar, bada, on-
dorio bezala, haurren bihotzetan
eta buruetan sortzea hainbat jen-
dek onartzen ez dituen ideiak
eta sentimentuak, Espainiaren
batasun ukaezinaren kontra dau-
delako. Eta Espainiaren batasuna
ukaezina dela defendatzen du
ezkerreko dela esaten duen hain-
bat alderdik. Gogora ditzagun,
adibidez, Mujika Herzogen de-
klarazioak telebistan. Eta ezke-
rreko beste lider politiko famatu
askorenak.

Jazotzen dena da Ibañez Frei-
rek sentitzen duena esaten due-
la; eta beste asko ez dela ausar-
tzen momento honetan honelako
gauzak esatera. Ez da politiko.

Nik ongi ikusten dut euskal-
dunok haserretzea honelako de-
klarazioen aurrean; baina lotsa-
tu eta haserretu behar lukeena
da «Antiespañolismoaren» ideia
hori dutenen jende kidea.

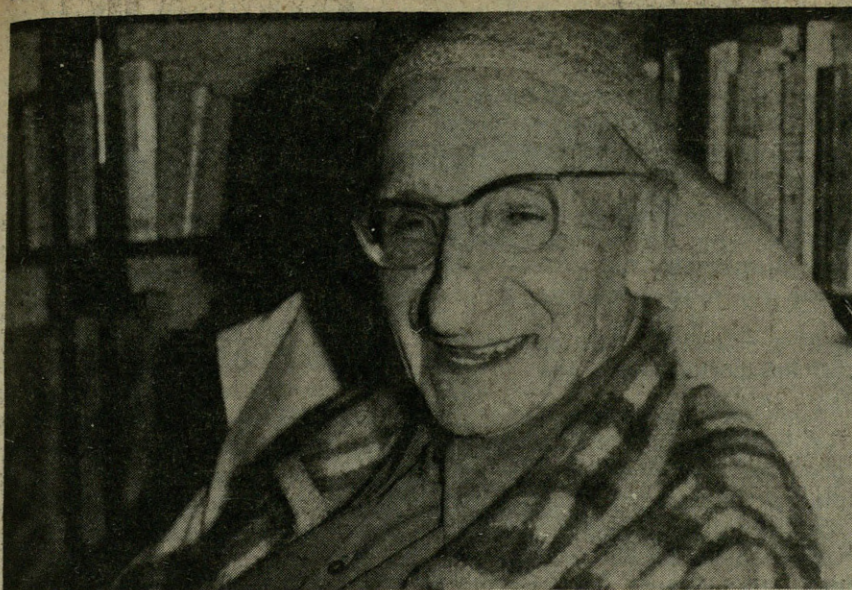
JULEN KALZADA

Ibañez Freirek sentitzen duena esaten du.

hiztegia

Aien:	Lamento
Antz:	Parecido
Apur:	Un poco
Atezain:	Conserje
Atsedon:	Descanso
Aukera:	Opción
Aurten:	Este año
Bakan:	Irregular
Banan(du):	Separar(-ado)
Busti:	Mojar
Eragin:	Activar(-ado)
Erne:	Atento
Eromen:	Locura
Eskas:	Deficiente
Estu(tu):	Apretar(-ado)
Etengabe:	Continuo
Etsita:	Resignado
Ezaguera:	Conocimiento
Horajo:	Apelar
Hamuarrantzale:	Pescador de truchas
Hauzune:	Arrabal
laio:	Experimentado
Jazo:	Suceder(-ido)
Kide:	Miembro
Lozorro:	Modorra
Mardul:	Robusto
Mokoka:	A picotazos
Moxal:	Caballo joven
Muztio:	Fermento
Ohos(tu):	Robar(-ado)
Oilaloka:	Clueca
Ore:	Masa
Orpo:	Talón
Ospa egin:	Escapar(-ado)
Ostadar:	Arco iris
Patxada:	Letitud
Salda:	Caldo
Soil(du):	Simplificar
Solasaldi:	Charla
Sugar:	Llama
Sumin:	Enojo
Suntsi(tu):	Arrasar(-ado)
Susa:	Celo de la vaca
Su(tu):	Enfurecer(-ido)
Tarte:	Intervalo
Tontor:	Cima
Tramankulu:	Armatoeste
Txaldan:	Insustancial
Txorimalo:	Espantapájaros
Ukaezin:	Irrefutable
Uxa(tu):	Auyentar(-ado)
Ziplo:	De repente
Zirrara:	Emoción
Zotin:	Hipo

iturralde: apaiz antifrankista

Joan Iturraldeko (Juan de Iturralde) izenpean, On Juan Jose Usabiaga Irazustabarrena apaiza gordetzen da. Berarekin hitzegiteko aukera ukan dudanez, hemen eskaintzen dizkizuet bere bizitza eta lanari dagozkion xehetasun batzu.

Beasaingo Altamira baserrian jaio zen 1897ko maiatzaren 20an, beraz, 82 urte betetzen ditu egunotan. Lehen ikasketak, herriko Loianako San Martin ikastetxean egin zituen, ikastetxe honen estrinatzaileetako bat zelarik. Ondoren, Tolosako Sakramentinoetan sartu zen eta bertan jarraitu zuen apaiz egin arte. Irakasle ere izan zen Tolosan eta Erromako Angelico Unibertsitatean doktoratu zen Filosofia eta Teologian. Azkeneko honetan eginiko bere tesisa, «An et quo sensu juxta Sancti Thomae mentem Eucaristia sit centrum Ecclesiae Catholicae» izan zen edo eta euskaraturik «Eukaristia, Santo Tomasen ustez, zer neurritan den Eliza Katolikoaren ardatza». Bere orijinaltasunagatik, kalifikapenik handiena lortu zuen, hots, SUMA CUN LAUDE.

Europa eta Ameriketako (Buenos Aires) zenbait ikastetxetan irakasle izana da eta 1936ko gudatea zela bide, lehenik bahitua eta gero atzerriaratu izan zen. Geroago Ipar Euskal Herrian (Donibane Lohitzunen) jarri zen bizitzen eta han jarraitzen du oraindik ere, Beasainerat joan-etorri batzu eginez. 1956an EL CATOLICISMO Y LA CRUZADA DE FRANCO argitaratzen du hiru liburutan. Izugarri hedatzen da eta ahitua zelarik, iazko udazkenean berrargitaratzen da LA GUERRA DE FRANCO, LOS VASCOS Y LA IGLESIA izenez eta bi liburutan. Utz diezaio-gun ordea, bere kontuak kontatzen:

M.k.—Zer gertatu zitzaizun 1936ko uztaillean?

I.k.—Begira, ni Beasainen nengoan nire arrebaren etxean (Urbiñarten) nafarrak sartu zirenean. Ama ikustera etorri nintzen gaisorik zebilenez. Berehala, inora ez mugitzeko ordena hartu nuen. Gero, Tolosa hartu zutenean, komentura joaten utzi zidaten.

M.k.—Eta gero, zer?

I.k.—Gero, bahitu egin ninduten. 1937ko maiatzaren 16an (Pentekostes egunez) Donostiako Ondarreta gartzelan sartu ninduten. Han beste sei apaizekin egon nintzen.

M.k.—Esaten denez, han sortu zitzaizun liburua idazteko asmoa...

I.k.—Bai. Begira, han geunden apaiz euskaldunok, egunero atzeritzen genuen egoera eta haxe ikusten genuen: Alegia, Erlijioaren eta Elizaren izenean ari zirenek, okerkeria eta txarkeria ugari eta heriotzeak gupida gabe egiten zituztela eta inork ez zuela hitzerdirik ere aurka ateratzen! Are gehiago oraindik, gudateko lehen egunetan Gipuzkoako Goiherri eta beste leku batzutan Nafarroako egunkariak bakarrik hartzen ziren. Haietako bat Diario de Navarra zen eta behin Uranga zeritzan batek, odol isurtzeari buruz aipamenen bat egin zuen. Gehiago ez genuen ezer irakurri idazle harenik. Egun haietan, zerbait aipatze hutsa biziarekin ordaintzen zen!

Horiek horrela eta inork ezer esaten ez zuenez bada, inoiz handik bizirik irtetzeko zoririk izaten bannen, gauza horiei buruz egia idazteko asmoa sortu zitzaidan.

M.k.—Hitza bete duzu beraz...

I.k.—Bai. Hamabost egunetara libratu ninduten, baina atzerriaratu ere bai. Aurrez, libre nengoela zioten paperak sinarazi zizkidaten eta ondoren polizien kotxe batetan mugaz bestaldera eraman ninduten.

M.k.—Nola moldatu zinen orduan?

I.k.—Begira, erabat galdurik aurkitu nintzen lehen unean. Ixaka Lopez Mendizabalek Donibanen zuen etxera jo nuen eta 15 egun bertan egin nituen. Gero nire arreba lekai-mea Pabe inguruan nuenez, haren inguruan beste 15 bat egun igaro nituen. Neure burua ez nuen ongi sentitzen eta Vichi-n egin nituen 3 aste, hango uraz baliatzen. Zerbait heldu beharra zegoen ordea eta... frantsesa poliki nekienez, Dax-eko gotzainari aurkeztu nintzaion Eliza lanetarako neure burua eskainiz. JOSSE herriko erretore jarri ninduen eta 1945era arte han aritu nintzen.

M.k.—Eta... zer moduz alemanekin?

I.k.—Alemanak herrira sartu zirenean, erretore etxea hartu zuten herriko bulego nagusitzat eta handik iragaiten ziren gudari nahiz bestelakoak. Apaiz aleman bat ere azaldu zen beraien artean eta beste asko

bezala, Hitlerren aldekoa ez izan arren, han zebilen beraiekin. Nik ongi hitzegiten nuen berarekin, latinez biok genekienez.

Hantxe hitzegin ahal ukan nuen baita ere, Espainiako gudan Franco-ren aurka borrokatutako batzurekin. Batzu madrildarrak ziren, katalanak ere bai beste batzu, etabar... Alemanek harma eta tramankulu kargaketan erabiltzen zituzten. Sozialista, komunista, anarkista, errepublikano etabar. denetik zen han. Arratsetan irratia entzutera gonbidatu nituen (beraiek ez zuten eta ezeren berri-rik) eta sarritan egon ginen elkarrekin Espainiako berriak entzuten. Beraiek ere, gudate garaiko zenbait berri ematen zidaten eta elkarreki-ko harreman onak izan genituen ideologiak gorabehera.

M.k.—Gero ere, han jarraitu ahal zenuen?

I.k.—1945ean mundu gudatea bukatzean, Franco eta De Gaulle-ren arteko harremanak hasi zirenean, garai egokia iruditu zitzaidan, gure gudateari buruz gehiago bilatzeko eta biltzeko eta gotzaiarengana joanik, nire asmoa agertu nion, alegia, parrokiak utzi eta azterketa egiten hastea. Gotzaiak, beste bat bilatu arteko epea eskatu zidan eta bilatu zuenean, libre utzi ninduen. Orduan, Donibanera jo nuen eta gaurdaino bizitu naizen etxean jarri nintzen. Orduan ekin nion, bazterrak bereziki miatzeari eta bilatutakoaz idazteari. 1947an, Hendaia-ko kontsularen bidez, pasaportea lortu nuen eta harez geroztik, Madrid, Barcelona, Nafarroako parrokiak etabar miatuak ditut, behar nituen datuak biltzen.

M.k.—Noiz argitaratu zenuen, zeure liburu famatu hori?

I.k.—1956an. Zabalkundea ordea, zaila zen. Kontrabandistek pasatzen zuten Hego Euskal Herrira, kiloko prezioa jarririk... eta pixu handiko karga zen... Mendiko txaboletan gordetzen ziren aleak Gipuzkoa eta Nafarroan. Bizkaian eta... zailagoa zen urrutirago zeudenez...

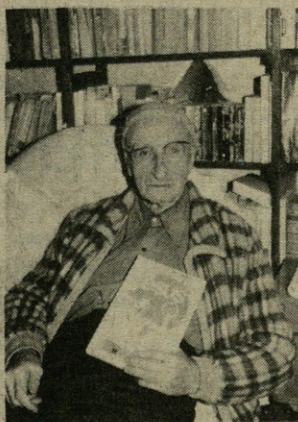
M.k.—Eta, Francok jakin zuenean...

I.k.—Begera... Madrilen ere sartu egin zen liburua. Gregorio Marañon sendagile ospetsua, Donibanen egoten zen nonbait uda igarotzen eta ezagunen batzuk nire liburuaren berri emana izan behar zioten eta ira-

kurri zuenean, gustatu egin bide zitzaion. «Con el tiempo todo se sabe» esaten omen zuen. Hark sartu zuen bada Madrilen eta militar etab. denetariko jendeak irakurritz, Franco berarengana ere heldua ukan behar zuen. Nik, militar batzuren ezagupideengandik jakin ahal ukan nuen, min handia hartu omen zuen irakurtzean eta berehala hasi omen zen nitaz «arduratzin».

M.k.—Ez al zitzaizun ezer gertatu? Pasaportea kendu edo...

I.k.—Ez, baina esango dizut gertatua. Francok berehala Espainian zegoen Nuntzioarengana jo omen zuen eta baita Pariskoarengana ere, nire apaiz baimenak kendu eta Vaticanok kondenaturik uzteko asmotan. Honen berri Dax-eko gotzaiari eman

zioten nonbait eta honek, nire berri zekarten idazki guztiak neuri ematen zizkidan irakurtzeko. Horrela bada, dena jakinik nengoen neu ere. Orduan, gauza gehiegi zabaldu zela eta... propaganda gehiago egitea zitekeela eta... ixilean uztea hobe zela iruditu zitzaion nonbait (edo esan zioten...) eta pakean utzi ninduten.

M.k.—Liburua euskaraz idazterik pentsatu al zenuen?

I.k.—Ez. Ahalik eta zabalkunderik handiena eman nahi nion eta bestalde, Euskal Herrian bertan ere, hura irakurtzeko interes handiena zuen jendea, ixilekoa zen eta askok ez zekien euskararik! Horregatik argitaratu nuen espainolez. Hala ere beti gustatu zait Euskara eta beti hitzegin dut. Gu ordea, erdaraz eskolatuak izan ginen eta kultura erdaraz landu dugu. Gustatuko litzaidake Ebanjelioari buruzko liburu bikain bat euskaraz idaztea. Orrialde batetan munduko irudirik famatue-

nak dituela eta bestean testoa euskaraz. Jainkoak urte askotarako bizi emango balit... litekeena da egin ahal ukaitea...

M.k.—Liburua ongi zabaldu al zen?

I.k.—Nik uste baino askoz ere gehiago. Berriz argitaratua izan da eta lehengo hiru liburuak bitan geratu dira oraingoan. Izena ere aldatu egin diot; LA GUERRA DE FRANCO, LOS VASCOS Y LA IGLESIA du oraingo izen berria. Bigarren argitarapen honen aurkezpena egitekoan (iazko udazkenean Donostian) bildu zen jendea ikusirik eta agertu zidatena jakinik, pentsatu ere egin-go ez nuen zabalkundea izan du.

M.k.—Beste libururen bat ere idatzi duzu, ez?

I.k.—Bai, frantsesez. JESUS QU'EST-IL? Orain espainolez jartzen ari naiz: JESUS HOY. Gaurregun ditugun dokumentuen arabera Nazareteko Jesusi buruz zer irizpide izan behar dugun adierazi nahi dut.

Honeraingo gure JOAN ITURRALDEKO. Bere herriarengatik lan egin du eta orain bere jaioterriak omenaldi bat eskaintzen dio. Hala ere eta beste behin, euskaldunok geure hizkuntzan kultura egiteko izan dugun oztupoa agertzen zaigu USABIA-GA apaizarengan: Espainolez eta frantsesez idatzi behar izan duela alegia. Eskerrak hala ere, orduko giro eta behaztopak gaindituz, egia agertzen saiatu zinela! Oraingo beasaindarrok eta euskaldunok eskertzen dizugu eta itxaro dezagun gerokoek ere horrela egitea.

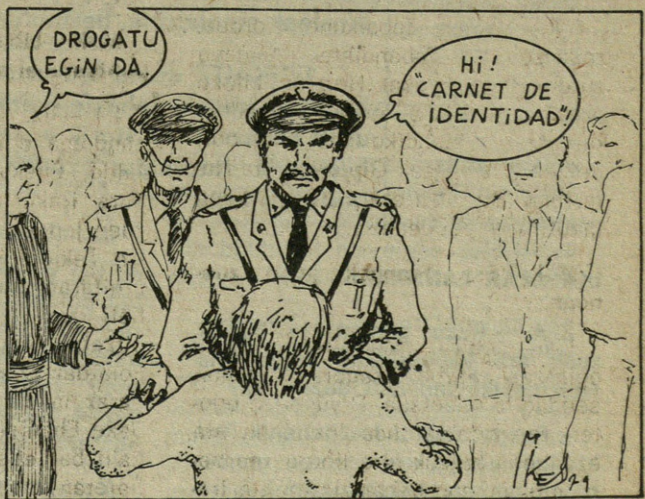
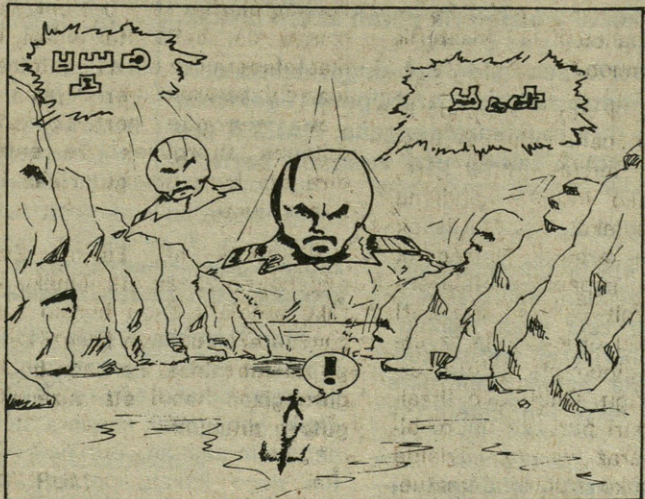
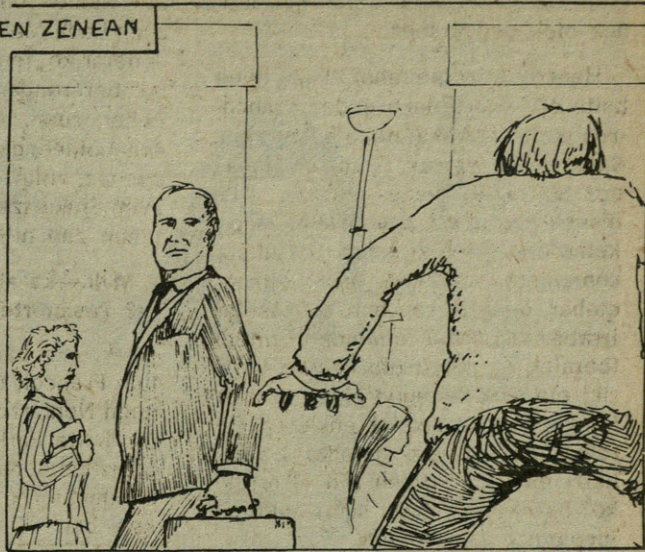
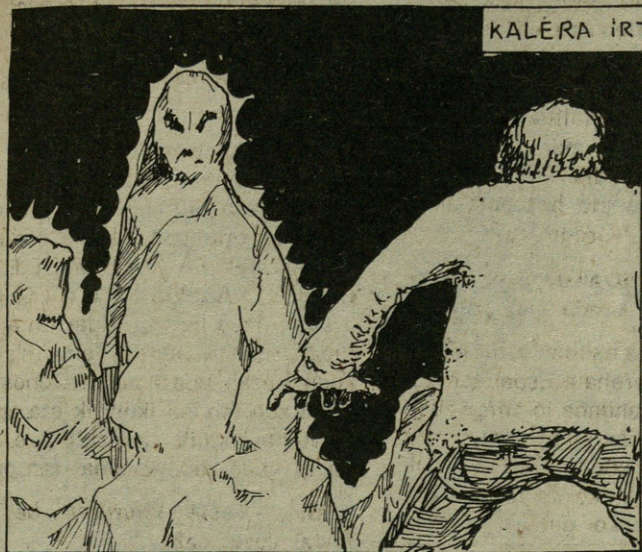
Omenaldiaren gura, ekainaren 3a ospatuko da USURBE zinean goizeko 11,15etatik aurrera. Bertan, herriko txistularien saio bat entzun ahal izango da, baita Iturralderi buruz ikastetxeetan zehar antolaturiko idazlehiaketaren berri jakin ere. Gero, Iturralde gertutik ezagutu dutenen aitorenak ere entzungo dira eta bera ere gutartean izatea itxaro dugu.

Honetatik at, Euskal Eskolak maiatzaren 25ean eta gaueko 10etarako antolatu duen bertso kantakizunean ere aipamen berezi bat izango du Iturraldek. Ea bada behingoz, gure gizon handi eta zuzenak eza-gutzen ditugun!

MURUMENDI

Eskizofrenia

KALÉRA IRTEN ZENEAN

belaunaldi berriak, arazo zaharrak

XALBARDIN

LURDES AUZMENDI

Gure orrialdeotan berriak badira ere, gure Herrian aski eza-gunak ditugu; IZUKAITZ eta HAIZEA taldeez ari gatzazkizue. Maia-tzaren 18an Donostian eman zuten jaialdi bat Lizeo Santo Tomaseko ikasleak antolaturik, bertan aurkeztu zituztelarik beren azken diskak.

IZUKAITZ duela lau urte sortu zen talde bat dugu, azken urte hauetan ideiak zehazten eta instrumentuen erabilpena egokitzen aritu ondoren, berriturik agertu dira musikazaleengana. HAIZEA ere berriturik datorkigu; Txomin Artolak taldea utzi zuenetik berritze horretan aritu dira.

IKASLEAK LANGILE

Z. A. — Kasu gehienetan bezala, zuek ere kantatzen dituzte lekua bilatzen nahiko lan ibili duzue, ez?

—Bueno, jaialdi hau lehenik Polikiroldegian egiteko asmoa genuen baina hemen Askatuakekoek parti-

du bat dutela eta Belodromoan egitea pentsatu genuen, baina abeslariak ezinezkoa zela esan ziguten; batez ere, sonorizazio arazoa kontuan izanik eta hemen ibili gara baztar guztiak harrotzen, batera eta bestera joaz.

Z. A. — Kultur Astea lehenago Li-

zeoan egiten zenuten, orain berriz kanpora irten zarete, zergatik?

—Bai, Lizeoan egiten genuenean erantzun ahula egoten zen, urrutik geratzen delako edo ez dakigu zergatik; honengatik kanpora ateratzea pentsatu genuen, eta neurri honetan dago kokatu beharra jaialdia

"Inor ez da arduratzen gure entsaiatzeko moduaz..."

va» egiteak. Kristoren kondizioak ez ditugu eskatzen, minimoak baizik.

Baita ere beharrezkoa da nahasketak egiten dituen taldearen eza-guna izatea. Dena dela, Herri anormal batetan gauza normalak egitea oso zaila edo ezinezkoa da. Beharrezkoa da baita kantaldia entzute-ra doazenentzat leku egoki bat edukitzea, azken finean bai gu eta bai haiek gustora egotea baita helburua.

—Hik kondizio normalak aipatu dituk, baina hoiek, guretzat, lujo bat dituk, **dio Amaia Haizeakoak**.

—Guk geure teknikoak badauzkagu, bakoitzak geurearekin kontatzen dugu baina hauk jaialdi batera joan eta kondizio minimo batzu bilatzen ez badituzte, ezin dute milagrorik egin, saldurik daude.

Z.A.—Badirudi oso baztertuak sentitzen zaretela...

—Noski. Inor ez da arduratzen gure entsaiatzeko moduaz, tokirik dugun, egunero jaten dugun, etab. Eta hori ez al da inportantea? Ondoren ikusten da zer kondiziotan lan egiten den, **dio Amaiak**.

Eta Fran Izukaitzekoa jarraitzen da. Gaur egun Euskal Herrian artista bat ez da langilea kontsideratzen, pertsona batek nahi duena egiten badu ez zaio langiletzat hartzen, hau noski bakoitzak ahal duena egin ezin dezakeelako gertatzen da; dena dela, maila guztietan mentalizazio lan handia dago egin beharra, kantari bat langile bat besterik ez dela eta punto.

Eta pentsatzen badugu kantagintza negozio bat dela eta jer-de batek gu esplotatu nahi gaituela, oso bista gutxi dutela hemengo inbertsio gizonen esan genezake.

ETIKETATU BEHARRA

Z.A.—Zer nolako musika egitea gustatzen zaizue. Badirudi orain talde berri guztiak rockeroak zaretela edo behintzat horrelako definizioak ezartzen zaizkizue.

—Herriko egoeraren barruan sartzen da hau, mundu guztia etiketatatu behar da, lehenago etiketa politikoak jartzen ziren bezala, orain musikazkoak jartzen dira. Azkenik, rock-folk konzepzio katxondo hori atera dute. Gu definitzeko orduan

Z.A.—Badakigu diska bat egitea koan posibilitate askorekin kontatzen dela, baina zuzenean abestera koan, gai al zarete imajina berdina emateko?

—Gure aldetik, eta hemen gaudenok berdin pentsatzen dugula uste dut, diskan egiten duguna jendaurrean egiten ere ahalegintzen garela eta horrela gertatzen dela uste dut. Noski, hor tartean bada go zenbait arazo: teknikoak, infra-estrukturalak, etab... Begira, kondizio minimo batzuren barruan abestu dugunean diska den bezala eskaini dugu edo batzuetan hobekiago.

Z.A.—Zehazki, zer nolako kondizioak dira aipatzen dituzuen horik?

—Gauza asko eduki behar da kontuan. Tokiak akustika ona duen eta ekipoa dextentea bada, posibilitate asko egoten da gauza dextente bat egiteko batetik eta, lekua prestatzeko nahiko denbora izaten duzun ala ez ere zerikusi handia edukitzen du bestetik; psikologikoki asko kondizionatzen zaitu azken momentuan probatu gabe «a la bra-

ere Lizeotik kanpo egitea.

Z.A.—Zer nolako erizpidea erabili duzue bi talde hauk aukeratzeko?

—Lehenengo Lete, Valverde eta Laboa jartzea pentsatu genuen baina ez zutela gehiago abestu nahi eta ezezkoa eman ziguten. Ondoren Haizea jartzea pentsatu genuen, batez ere aspaldian ez zirela agertu kontuan izanik, baina bakarrik baino beste talde batekin hobekiago izango zela eta Izukaitzekin batera egitea erabaki genuen.

Bestetik, aspaldian Euskal Herrian oso gutxi dagoela musika eta abestiaz arduratzen dena kontutan hartu genuen. Kasuak hemen aurrean daukazue. Bestetik, bion estiloak antzekoak dira, batek sortzen duen giroa besteak ez du hautsiko. Jaialdia antolatzen genuenean, bion disken aurkezpena egiteko aukera ederra zela esanez deitu ziguten Xoxoakoek eta honela jarri ginen harremanetan.

DISKA ETA JAIALDIAREN ARTEKO BEREIZKETAK

hau esango genuke: sustrai batzuren bila herri kantara edo kanta zaharretara jo dugu eta honekin gaurko musika bat egin nahi izan dugu, tradizioa ez dadila puskatu. Honi folk deitu, euskal folk deitu edo folk-rock deitu guri berdin zaigu, **dio Odilek**.

Honetan Xoxoak erru handia du, hau aritu baitira rock sinfonikoa eta horrelako gauzak esaten **borobiltzen du antolatzaileetako batek eta izukaitzekoak honela jarraitzen du**: Nik egin dudana gauza bakarra folk eta rocka hartzea izan da.

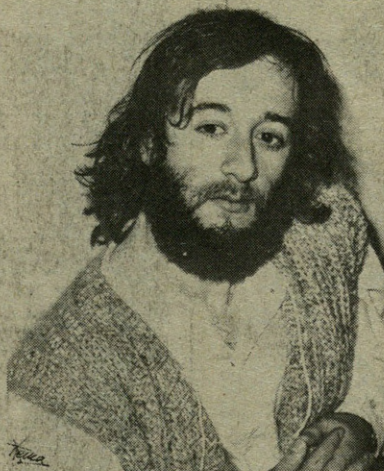
Ikusi beharra dago taldeek lana nola egiten duten. Haizeak behintzat lana egiten du eta lan hori oso intuitiboa izaten da, lana egiten da. Norbaitek hartzen du produkto hori eta etiketa bat jartzen dio, honekin aspertuak gaude; akelarrea dela, ospakizuna dela, sustraiak, ez sustraiak eta mariasantisimak eta hori ez da egia. Egia bakarra 15-20 minututako espektakulua dela da. Guk lana prestatu dugunean ez dugu inondik ere teorizatu. Periodista ez da entsaiatzen dugun lekura joaten eta ikusten zer egiten dugun. Azken finean Euskal Herria ere besteak sartu diren tokian sartu nahi dute eta zer gertatzen da? kalterik handiena taldearentzat dela. Taldeak imajina bat dauka eta besteen menpean eta montajea dago.

KRITIKA EZA

Z.A.—Diskaetxeek bidalitako informea, gehienetan artikulo bihurtzen dira, zerbait idazterakoan lan hauetan finkatzen da kritiko; kasu batean ala bestean diskaetxearekin edo abeslariarekin gaizki gelditzen da. Neurri honetan komunikabideen arazoa badago, baina ez al da momentua iritxi horrelako jokabideen aurrean salaketa kolektibo bat egiteko zuen aldetik?

—Bai, noski baietz baina hor problemaren arazoa zegok. Hik nola kontrolatzen dituk komunikabideak eta beste agiri horik? Gu zenbait gauzakin enfrentatu gaituk eta amenazoka irten gaituk.

Gaurko herri guztiarentzat desbordantea bada, gu ezin gara kanpoan gelditu, azken finean planteiatzen diren oztupoak ezin dira gainditu. Xoxoa beharrezko erakunde bat zen, musika mailan egin den gauza serio

"Kritika serioak egingo dituen norbait falta da".

bakarra izan da baina orain hau martxan jarri behar da.

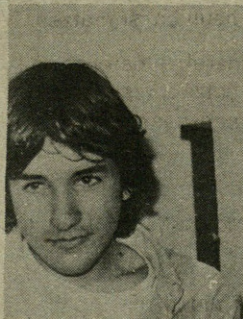
Hemen nerretzat oposizioa falta da, kritika serioak egingo dituen norbait, ez dut konpetentzi mailan esaten, baizik kritika mailan. Baina Herri hau gauza horietarako aparta da, inork ez du ezer barkatzen.

Z.A.—Denok negar egiten ohituak gaude baina salaketa konkretu bat ez duzue egin nahi...

—Baina hori ezinezkoa da. Begira, kantaria herriko jende xehea bezain sektarioa da, kolaborazioa gure artean ezinezkoa da eta hemendik inkomunikazioa salatzen dugu. Xoxoaren inguruan egin genituen lehen bilerak, benetan, erdaraz esaten den bezala demenzialak izan ziren.

Z.A.—Jendea mareatu eta nahastua dago, baina nork mareatu du jendea?

—Kantari batzuek, guk behintzat ez.

Z.A.—Baina giro hau haustea ez da komunikabideen lana bakarrik, zuena ere bai...

—Hori hor mahaitik esatea oso erraza da baina ekipoak ordaindu behar dira, egunero jan behar dugu, oso zaila da.

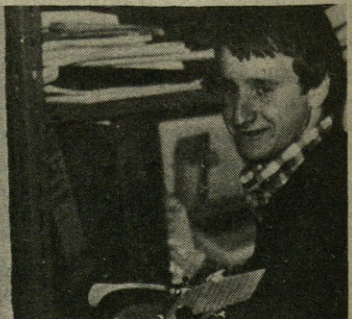
—Nik gehiago esango nuke, gu ez gara beste munduko kantari batzu eta beste munduko talde batzu, guk gauzak ahalik eta hobekien egin nahi ditugu, bide bat jarraitu behar dugu egunero hobetuz. Kontuan eduki behar da herria mitifikatzaile bat dela eta honetarako montajeek izugarri laguntzen dute. Gu hasten ari gara, besterik ezer ere ez.

Gauza oso sentziloa da, guk produkto bat egiten dugu, ahalik eta baldintza hobereenetan egiten ahalegintzen gara, beraz egin behar dugun gauza bakarra hau da: baldintzak esijitu behar ditugu, ez limosna bezala eskatu, baizik esijitu, esijitu.

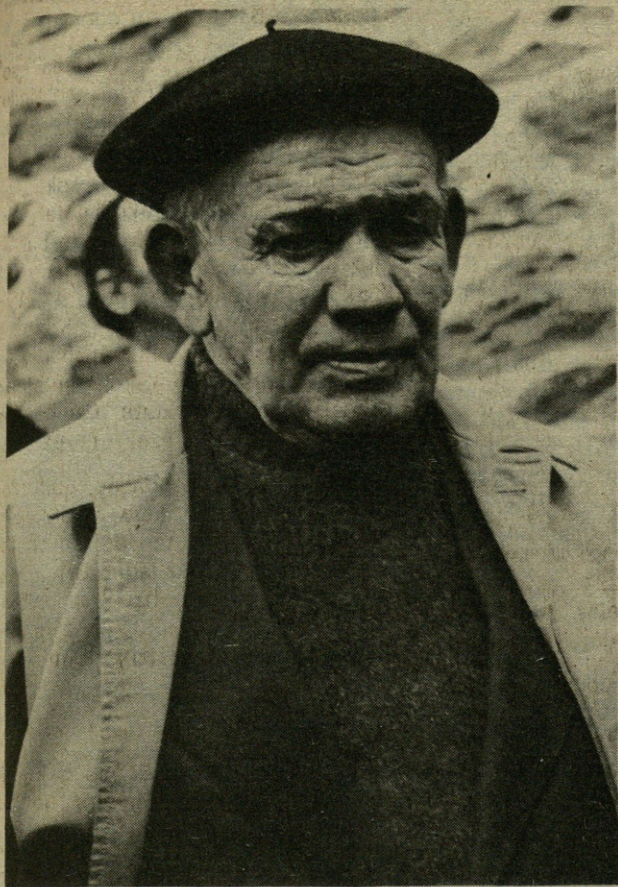
Z.A.—Egoera txar honen gainetik edo azpitik, jaialdietan zer nolako giroa bilatzen duzue?

—Alde batetik martxaren roiloa sartu da. Jaialdiren batzutan lehenengo filan roiloa dihoakion jendea tokatu zaigu eta «roilo» eta «jende pazadizimo» honen aurrean nik galdera batzu egiten ditut: martxa joatea zer da, martxa norentzat da eta zuk zer egiten duzu? Azken finean konzeptoen desbirtuatze bat dago.

Gauza kuriosorik ere gertatzen da. Talde bateko neska bokalista bati, polita izatea eskatzen zaio, azkenik zure erropakin eta guzti sartzen dira. Talde kanpotiar eta ezagun bat etortzen denean inork ez du begiratzen neska polita den ala ez, baizik eta ongi abesten duen ala ez.

"... Euskal Herrian oso gutxi dago musika eta abestiaz arduratzen dena..."

bi bertsolari

Joan dira gauak eta egunak, baina oraindik ere sarri datozkit gogora martxoaren 18an Aiako herrian bi bertsolariri entzundako bertsoak.

Aspaldian isilik bizi den Manuel Uztapidek harriturik, pozez harriturik utzi ninduen. Nolako bertso ederrak ote dabilta Uztapideren barneko

isiltasunean, han Oiartzungo pakean? Aian azaldu zituenak behintzat bertso ederrak izan ziren.

Sei bertso eskaini zizkion Manuel Lasarteri. Hiru ekarri nahi ditut honera, ondo ikasi eta maiz kantatzekoak baitira.

Honela hasten dira Uztapideren bertsoak:

Zu jaio zinanetik
gaurdaino bitarte,
badira berrogei ta
hamaika bat urte;
bertsotan nahiz ez izan
zuk hainbeste arte,
omeinaldi honetan
hartu nahi nun parte,
ZORIONAK bihotzez
Manuel Lasarte!

Manuel Uztapideren umiltasunak
beti uzten nau liluraturik. AUSPOAn
ateratako bere hiru liburu haundiak

irakurri ondoren, halako zirrara bat
sentitzen da bihotzean, gizon honen
umiltasunaren haundia somatzea.

Eta umiltasunarekin batera, ome-
nezko bertso batzuentzat ezin ha-
siera hobeasmatu, geroko bertsoei
sarrera irekiz, eta situazioa ongi
kokatuz.

Hirugarren bertsoa pasatzen ga-
ra:

«Franki»n hazia zinan
urte batzuetan,

Ierbiziko aldia
AMAN besuetan
gero mutiko danak
lagun hauzuetan,
txori kantu politak
hango basuetan,
haiekin nasi hasi
zinan bertsuetan.

(«Franki» Lasarte jaio zen base-
rria da.)

Zer esan bertso zoragarri honen
aurrean? Ba al dago hobeto konta-

tzetik bertsolari baten haurtzaroa eta bertsolari-hasiera?

Egia esateko, nere aldetik, aspaldin entzundako bertsorik ederrene-takoa iruditzen zait Uztapideren hau.

Uztapide prexko agertzen da he-men. Nolako irudi poetiko ederra etorri zaion Lasarteren bertsolari-hasiera adierazteko:

**txori kantu politak
haiekin nasi hasi
hango basuetan
zinan bertsuetan.**

Zenbat holako bertso eder ote di-tu Uztapidek bere udazkeneko isil-tasun oparo horretan? Gaztetasuna eta prexkotasuna nabari da bertso horretan. Pozik hartuko genituzke, Manuel, honelako bertso ugari, zure isiltasunetik plazara azalduak.

Eta honela bukatzen da Uztapide-ren bertso sorta, hasiera eta jarrai-pen eder bati dagokion bezala:

**Nola ibiltzen ginan
ia atzendum,
aspaldin lozorroak
hartuta nenguan.
Hamaika une eder
igaro genduan,
pake eder askoan
alkarren ondian,
Jaunak luzaro bizi
zaitzala munduan.**

Hasierako «Zorionak bihotzez Ma-

nuel Lasarte» hari ezin hobeto da-gokion bukaera: «Jaunak luzaro bizi zaitzala munduan». Eguneroko hiz-ketako «zorionak» eta «urteaskoan» elkarturik.

Eta ondo dio Uztapidek lehen al-dian: «aspaldin lozorroak hartuta nenguan», izan ere bertso hauetan ederki uxaturik baitu lozorroa.

Eta Manuel Uztapideren ondoan beste bertsolari haundi bat Aiako herrian, martxoaren 18an: Manuel Lasarte.

Lau bertso kantatu zituen eske-rrak emanaz. Hiru jasoko ditugu hemen, hiru hauek ere ondo ikasi eta sarri kantatzekoak baitira. (Las-tima hau irratia ez izatea, izan ere nolako doinu ederrez eta ahots go-zoz kantatu zituen Lasartek bertso hauek!)

**Jende jatorra daukagu Aian
len ere halaxe zan da,
ezagutzen det gazte denboran
hemen bizitu nintzan da,
bihotz haundiko herria zera
zu hitz batean esanda,
zergaitik maite nazu hainbeste
ni ezer ez bat izanda.**

Eskuak emateko modukoak dira bi Manuel hauk umiltasunean. Eta nolako harrera ederra azaltzen duen Lasartek omenaldiaren aurrean: omenaldi egilea goratu ondoren, be-re ezer eza azaldu; eta nori eskai-ni egokiago omenaldia, hainbeste

leku egiten duenari baino?

Eta hona hemen hasiera honi da-gokion jarraipen ezin ederragoa, es-ker ona eta ongi nahia azaldu-omentzaileari:

**Hau egunaren edertasuna
hau pozaren txoramena,
nahiz eta jakin ni ez nintzala
hainbat merezi nuena,
baina badakit Aiak hau dana
bihotzez egin duena
bedeinka zazu herri polit hau
Aita zeruan zaudena.**

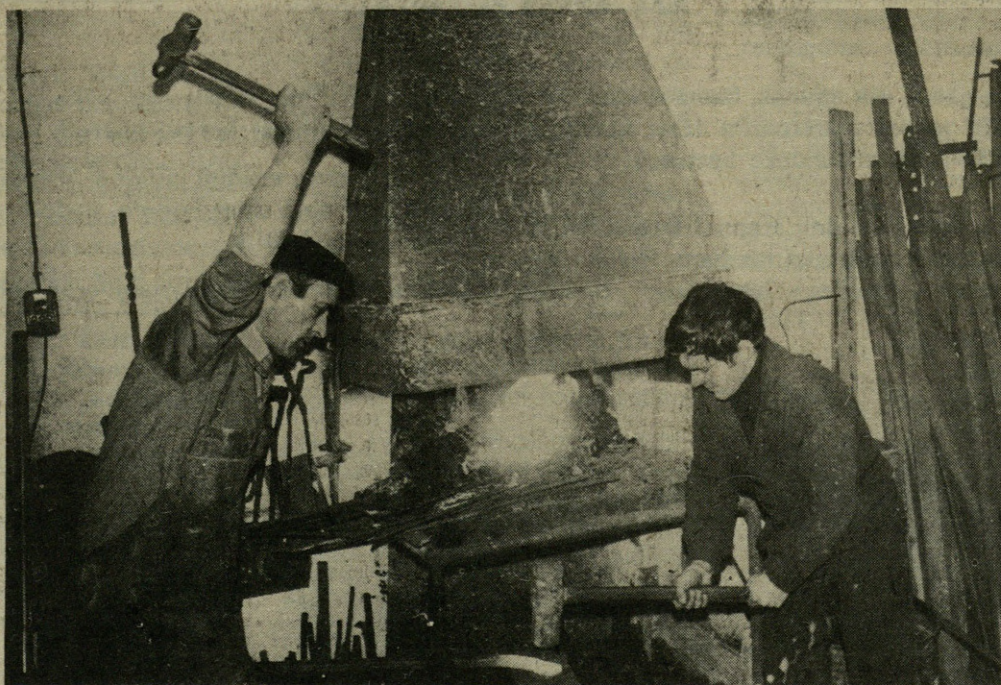
Bat hitzik gabe geratzen da ber-tso zoragarri hauen aurrean, eta Manuel Lasartek ez du hutsegiten bukaeran. Ondo hasi eta jarraituta-koari badaki amaiera eder askoa ematen:

**Euskal Herrian lagun maiteak
baditut alde danetan
hau baino gauza hau, idia gorik
zer leike mundu honetan
agur anaiak, agur arrebak
hitzikan goxoanetan
leial portatzen zeratelako
maite zaituztet benetan.**

Ez zait berehalakoan ahaztuko Martxoaren 18a.

Zorionak Manuel parek, eta jarrai-bertsotan. (Kantatzen ezin bada, idazten Manuel Zaharra...)

IÑAKI ZUBIZARRETA

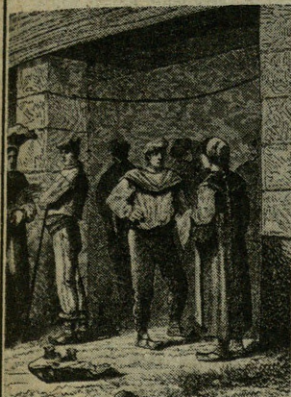

«Zergaitik maite nazu hainbeste / ni ezer ez bat izanda.»

aste giroa

MAIATZA 20-27

LIBURUAK

ANTONIO ZAVALA

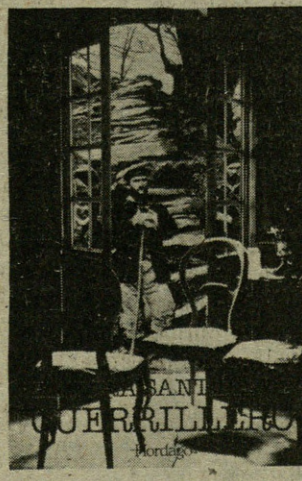
Jaioak bizi nai

JAIOAK BIZI NAI, Antonio Zavala. AUSPOA. 143 or., 300 pta.

«Liburu ontako bertsoak, bizi nai ori azaltzen digute, Alegia, bizimodu ateratzearren gizonak egiten dituen lanak, saioak, ekinaldiak, indarketak...». Honela esplikatzeko digu Antonio Zavalak liburu hau osatzen duten bertsoen gaia. Gai zabala, gertaera desberdinei buruzko bertso sailak aurkitzen baititugu barruan: trenbideari jarriak hiruzpalau sail —urte haietan, XIX mendearen bukaeran, sartu bait zen hemen trenbidea—, jornaleroenak —ederrak— etabar. XIX mendekoak dira guztiak —beste liburu batetan bilduko homen dira mende honetakoak— eta egile ezezagunarenak gehienak. Aita Zavalak bertso sail bakoitzaz daklena esplikatzeko du hasieran. Zorionak lan bikain honen-
gatik.

EL CURA DE SANTA CRUZ, GUERRILLERO, Juan de Olazabal y Ramery. HORDAGO. Bi ale. 1.000 pta. biak.

1928an argitaratu zen lehen aldiz liburu hau. Oraingoa faksimillean egindako argitalpena da. Egilea, Juan de Olazabal, Donostiako integristen LA CONSTANCIA astekariko partaide zen. Liburua Santa Cruzen aldekoa da garbi garbi, baina dokumento eta testimonioetan oinarritzen da apaiz famatu haren abenturak kontatzerakoan. Interesgarria birargitalpena, baina agian ez litza-teke gaizki egongo hitzaurre bat egitea liburu mardul hau situatzeko.

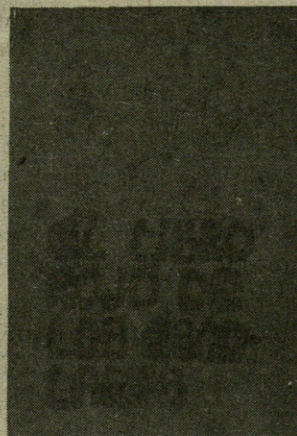
LOPE DE AGUIRRE
PRINCIPE DE LA LIBERTAD
Miguel Otero Silva

Seix Barral, A. Biblioteca Breve

LOPE DE AGUIRRE, PRINCIPE DE LA LIBERTAD, Miguel Otero Silva. SEIX BARRAL. 345 or., 450 pta.

Erdi historia, erdi nobela, Miguel Otero Silvak Lope de Aguirrerri buruz idatzi duen liburu honetan. Lope de Aguirrerren historia nahiko atraktiboa da berez, eta gainera literatura egin ez kontatzen bada, hegoamerikarrak dakiten modu berezi horretan, interesgarriagoa gertatzen zaigu. Otero Silvak Lope de Aguirrerren askatasun zaletasuna destakatzeko du batez ere liburuan. Venezuelarra da idazle hau, obra ugariren egilea.

EL LIBRO ROJO DE LOS ESCOLARES. UTOPIA. 155 or., 125 pta.

Antz ematen zaio liburuxka honi ez dela hemen idatzia; Dinamarkan eta irakasle talde batek egin da. Orain, gazteleraz jartzean, pixka bat moldatu egin da hemengo giroa. Irakaskuntza, sesualitatea eta drogak dira tratatzen dituen gaiak. Nola ikasi, eskolan zer harreman izan irakasle eta ikasleekin etabar; sesualitateaz oinarrituko gauzak, oso era zuzenean esplikatu eta drogez —alkohola, droga, bigunak eta gogorrak— berdin. Batzutan pixka bat dotriña itxura hartzen du, baina du-

darik gabe oso baliagarria gertatuko da gaztetxoentzat.

365 DIAS DEL MOVIMIENTO OBRERO, AGENDA 1979. Colectivo de Estudios Perspectivas. 200 pta.

Hau agenda bat da, baina nahiko originala. Urteko egun bakoitzean langile mugimenduko eta politikako zenbait berri gogorarazten ditu. Tarteetan historian zeharreko zenbait pertsonaje politikoren biografia ere ematen du. Bukaeran Asturiasi buruz zenbait dato —geografia, ekonomia, irakaskuntza etabarrez—, han egin baitago. Hala ere, edozeinentzat bali-
llo dezake.

ALDIZKARIAK

HARROBI. Argitaratzaile: Gorka Reizabal.

Hona Real Sociedad-eko eta honen inguruko gertakizunen berri emango duen boletín bat. Realak etxean jotzen duen bakoitzean, aterako da. Lehen ere izan omen da horrelako boletín bat ateratzeko intentorik, baina inoiz aurrera egin ez. Orain, Gorka Reizabalen eskutik.

aste giroa

normalizatuko dela espero dalteke. Izena gazteleraz futboleko hizkeran hainbeste erabiltzen den «cantera» hitzetik datorio noski. Euskaraz ere badaude autikulo batzu boletinean. Hemendik aurrera Real-aren forfoeok badute bere ekipoaren berri zehatzago jakiteko modurik. Norbaitek argitaratzailearekin harremanetan jarri nahi badu, hona telefonoa: 216687.

EL CARABO, revista de ciencias sociales. 11-12. zenbakia. 275 pta.

*Garai berri batean sartu da EL CARABO zenbaki doble honetarik.

Idazleen artean izan du aldaketarik —batzuk aldegin, beste batzuk sartu— eta baita, editorialean esaten denez, kontenidoz ere, sakontasun gehiagoren bila zuzenduz. Eskutan dugun zenbaki honen zati nagusia Stalinen garaiari dedikatua dago —Stalin eta materialismo historikoa. III Internazionala, Stalin eta Eisenstein...—. Ekonomi sailean Txileko militarren politika ekonomikoaz eta INI eta eskualdeen desarrolloaz lan bana dago. Maila espezializatua gai guztietan. Norbaitek harpidetu nahi badu, hona helbidea: Apartado 1315, Madrid.

VIAJAR, revista de rutas, viajes y aventuras. 11. zenbakia, 1979ko apirila. 125 pta.

Hona hemen bihurtzeko lagunduko dizun aldizkari bat. Hilero argitaratzen da eta gutxienez erreportaje pare bat ematen du toki desberdinei buruz. Eskutan dugun zenbaki honetan Túnez eta Salamancari buruz doaz horik. Horrez gain, gaitatetan biatze on bat egiteko behar den guztia jakin erazten du —museo eta monumentoak, bazkaltzeko tokiak, dendak etabar—. Zenbaki honetan gainera Atlantikoari buelta eman zion Vital Alsari eginiko el-

karrizketa bat ere ematen dute. Autoei buruzko informazioak, liburuenak etabarrek osatzen dute aldizkaria.

JAIK

Beasainen, festaburuak maiatzaren 19tik ekainaren 3ra. Maiatzaren 20an ajedrez lehiaketa eta marathoi herrikoia. 25ean, ostirala, Beasaingo Euskal Eskolak antolatutako jaialdia USURBE zineman; Xabier Amuriza eta bere musikariak eta Azpilaga eta Lopategik parte hartuko dute «bertso berriak, Beasain eta Goierriko jarriak» emanez; gaueko 10etan izango da hau; 11etan berbera herriko enparantzan. 26an, Loizaz Txirrindulari Elkartek antolatutako LII Loizaz Lehiaketa 1. eta 2. mailetako afiziodunentzat; arratsaldeko 14 eta 15etan gutxitan emango zaio hasiera honi; iluntzeko 9,30etan danborrada. 27an, goizeko 11etan, txotxongiloak eta filmak haurrentzat; arratsaldeko 5etan mila kiloko tortilagintza. 28an taldeen eguna; goizeko 7etan egunsentiko danborrada; 8,30etan prozesioa San Martinen baselizara; 2,30etan bazkaria eta ondoren erromeria; tabernak eta eltzak berotzekoak izango dira.

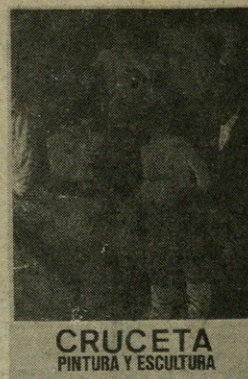
29an ezkonduen eguna; 12etan Mendizabal, Murua, Begiristain eta Lazkao-Txiki bertsoariak parte hartuko dute. 31n autonomi estatutotik mahai-ingurua San Martin ikastetxoko aretoan, zenbait alderdi politikok parte hartuz. Ekainaren 1ean, gaueko 10etan, OLDARRA Baletaren saioa USURBE zineman. 2an, jubilatuaren eguna; 12etan toka eta igel lehiaketa jubilatuentzat. 3an, goizeko 9,30ean Euskal Herri guztitik etorritako txistularien bilkura. 11,15etan Joan Iturraldekoari omenaldia USURBE zineman; arratsaldeko 5,30etan futbol partidua gizenak argalen aurka. Goizaldeko 2etan eta festak

amaitzeko oilaskoaren ehorzketa. Osakizun hauetaz gain, zenbait kirol saio eta dantzaldiak izango dira beste gauza batzuen artean. Jaietan antolatzaileen taberna ARKUPEN egongo da eta San Inazio kalean berriaz liburu eta disken azoka.

IKASTALDIK

D mailarako ikastaroa Algortako Euskarazko Eskolak antolaturik, uztailean. Algortako ikastolan emango da, goizeko 9etatik 1era edo arratsaldeko 4etatik 8etara. Argibidea eta matrikulatzea Algortako Euskarazko Eskolan, asteazkenero 3,30etatik 5,30etara edo ostiralero gaueko 8etatik 10etara.

ERAKUSKETAK

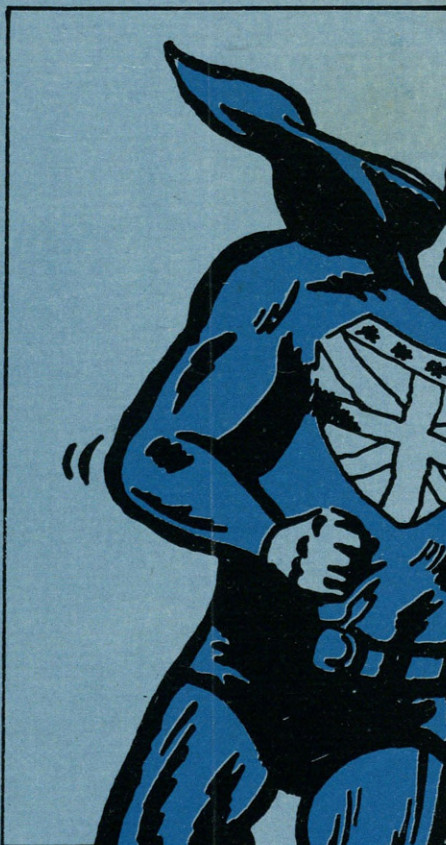

LOARTE galeria berrian Iñaki Kruzearen pintura, eskultura eta marrazki-poesian erakusketak maiatzaren bukaera arte. Helbidea: Aureliano del Vallo, 7. Bilbo-10. Tel.: 4438184.

ZELU PARA EUSKAL PRENTSA

Skateboards

INDUSTRIAS

NAI

LEGARRE, 9 EIBAR